

Kedves Szerzőink, Lektoraink, Olvasóink!

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara szakmai folyóirata, az ADVOCAT folyóirat szerkesztő bizottsága köszönetét fejezi ki a jelen folyóiratban publikált szerzőknek, lektoroknak, akik áldozatos munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy az így megjelenő szakmai folyóirat magas színvonalú tanulmányokkal, vitaindító írásokkal és az aktuális jogszabály módosításokkal foglalkozó cikkekkel nemcsak a tudományos kutatók számára jelent újabb forrásanyagot, hanem hatékonyan segíti a megyénkben működő ügyvéd kollégák jogalkalmazói munkáját.

Továbbra is számítunk szerzőink hatékony kutatói munkájára, és arra, hogy további munkáik megjelentetésére is megbíznak bennünket, és arra, hogy a jogalkalmazó kollégák részéről is egyre többen bekapcsolódnak a kutatói munkába és folyóiratunkban megjelentetik tanulmányaikat, kutatásuk eredményeit.

A folyóirat elektronikus formában a <http://www.miskolciugyvedikamara.hu/advocat> internetes oldalon érhető el, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara valamennyi tagja részére elektronikus formában megküldésre kerül.

Kérjük, hogy a jövőben elkészített publikációit küldje meg az ADVOCAT szerkesztő bizottsága részére, a berczes.tamas@hronszky.hu, vagy a toth.barbara90@gmail.com elektronikus levélcímre, annak érdekében, hogy azok az ADVOCAT folyóiratban megjelenjenek.

Leendő szerzőink számára ajánljuk a Kamara honlapján elérhető szerzői útmutatót!

További sikeres munkát kívánva:

Az ADVOCAT folyóirat szerkesztői

BOLDOG, DE MOZGALMAS BÉKEIDŐK – ADALÉKOK A MISKOLCI ÜGYVÉDI KAMARA 1876 ÉS 1914 KÖZÖTTI TÖRTÉNETÉHEZ²

Az 1875 és 1914 közötti időszak a dualizmus, a boldog békeidők kora Magyarországon. Jelen tanulmányban a Miskolci Ügyvédi Kamara³ történetét, szakmai tevékenységét, főbb eseményeit, meghatározó alakjait mutatom be a korszakban.⁴ A Kamara történetét áttekintve is a megalakulás, majd a *nyugodt békeidő korszakának* nevezhetjük ezt az időszakot, ugyanakkor fontos megjegyezni azt is, hogy a Kamara történetének feldolgozását nehezíti, hogy a kamarai iratok jelentős része a második világháború alatt megsemmisült. Az ügyvédek növekvő szerepét nemcsak az ügyvédi tevékenységek tekintetében, hanem a társadalmi-politikai életben is megtaláljuk a fennmaradt források alapján. 1902-t követően érdemi dokumentum, forrásanyag nem áll rendelkezésre, itt jórészt egyedül a sajtóra lehet támaszkodnunk a kutatás során. Nagy segítséget jelent és fontos adalékokkal szolgál Kis József kézirata a Kamara történetéről.⁵

I. Változások a Kamara összetételében

A 19. század végére több változás figyelhető meg az *ügyvédség összetételében*. A század végén az

ügyvédek jelentős része a nemesség köréből került ki. A 19-20. század fordulóján azonban a nemesi eredet egyre inkább elvesztette meghatározó jelentőségét. 1872-ben vezették be porosz mintára a vagyoni helyzet privilegizálására szolgáló választójogi intézményt, a *virilizmust*.⁶ Ekkor 18 fő, a legtöbb adót fizető ügyvédből 9 személy 1848 előtt szerzett nemességet. Az ügyvédek között ekkor még nem volt zsidó származású.⁷ Ezen az 1867-es emancipációs törvény változtatott, amelynek hatására az ügyvédi pálya is megnyílt a zsidóság előtt.⁸ Az ügyvédek társadalmi helyzetére, viszonyaira jellemző példát szolgáltat tehát a virilista jegyzék. Eszerint a több mint másfélszáz, legtöbb adót fizető közül, ezen belül az értelmiségi foglalkozásúak között 31 volt az ügyvéd. Tehát a legtöbb adót fizetők 1/5 részét alkották az ügyvédi hivatást választók. Közöttük nemesi származású 5 fő volt, zsidó származású pedig 10 fő. A 31 ügyvédnek összesen 46 ház volt tulajdonában, ebből 11 ház a Széchenyi utcában. A miskolci vagyonos ügyvédek tehát a Széchenyi utcán és a környező kis utcákban laktak. Több ügyvéd lakott a Hunyadi, a Werbőczy (a mai Dózsa György) utcákban és a Városház téren.

1 PhD, egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Jogi Történelmi Tanszék

2 A tanulmány A nemzetiség és etnicitás jogi operacionalizálása/ Legal approaches to operationalize nationality and ethnicity című 134962. számú NKFI-pályázat keretében, továbbá a Magyar Jogászegylet ösztöndíjának a segítségével valósult meg.

3 A továbbiakban: Kamara.

4 A tanulmány egy részlete a Kamara történetét 1875 és 1975 között feldolgozó kutatásnak.

5 Köszönettel tartozom Kis Józsefnek, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár igazgatójának, hogy édesapja kézirata a rendelkezésemre bocsátotta.

6 A virilizmus a helyi-területi szervek önkormányzati képviselőtestületeiben a legtöbb adót fizetőknek tagsági helyet biztosított. Az ügyvédvállás fogalmát a közadókról szóló 1923. évi VII. törvénycikk 85. szakasza említette utoljára. Az ügyvédi meghatalmazás lépett a helyébe. Pomogyi László: Magyar alkotmány-és jogtörténelmi kézikönyvtár. Mérték Kiadó, Budapest, 2008. 1241. o.

7 Kis József: *A Miskolci Ügyvédi Kamara története*, Kézirat, Miskolc, évszám nélkül, 26. o.

8 A virilistaként nyilvántartott zsidó ügyvédek közül a századfordulót követő években mindössze 2 ügyvédnek nyúlt vissza a virilizmusra 1881-re, illetve 1898-ra.

Az ügyvéd-lakások elhelyezkedését jelentősen befolyásolta a Törvényszék felállítása is az 1871. évi 31. és 32. törvénycikkek alapján. 1900-ban a *miskolci ügyvédek száma* 47 volt Dr. Szendrei János adatai alapján.⁹

II. A Kamara működése: közgyűlési témák a századfordulón

A Kamara működéséről az irattárban fennmaradt dokumentumok és a sajtóhírek adnak tehát információt. A Miskolc című újság tájékoztatót a Kamara 1877. január 28-i ülésének napirendi pontjairól, amelynek alapja az 1874. évi XXXIV. törvénycikk 21. szakasza volt. A napirendi pontok között szerepelt az ügyvédi kamarák 1876. évi működéséről szóló titkári jelentés; az 1876. év pénztári számadásainak felülvizsgálása; a tisztviselők és a kezelő személyzet fizetésének megállapítása; továbbá a *költségelőirányzat* megállapítása s mikénti fedezésének a meghatározása.¹⁰

Az 1885. évi rendes közgyűlés nem nagy érdeklődésre tartott számot, legalábbis a korabeli sajtóhírek szerint. A Borsod-Miskolc Értesítő így számolt be a közgyűlésről: *A miskolci ügyvédi kamara folyó hó 15-én tartotta évi rendes közgyűlését a megyeház második emeletén lévő bűnügyi végtárgyalási teremben. A tagok, mint mindig, úgy most is csak alig jelentek meg annyian, hogy határozatképes számmal legyenek. A gyűlés tárgyát kisebb adminisztratív ügyeken kívül most is a szokásos felirat képezte, melyben a kamara az ügyvédi kar számos sérelmét és az igazságszolgáltatás nyomorúságait szokta oly méltán, de mindannyiszor oly eredménytelenül panaszolni.*¹¹

1893 tavaszán kérte a Kamara az igazságügyi minisztertől, hogy Miskolcon rendszeresítsen két közjegyzői állást. Kérelmét a Kamara a város kereskedelmi és forgalmi viszonyaival, Borsod vármegye és Miskolc város népességével indokolta.

Kérelmét a közigazgatási bizottság is támogatta.¹² 1893. november 2-án a Miskolci Ügyvédi Kamara a választmányi ülésén határozta el, hogy részt vesz a millenniumi kiállításon. A választmány ezért felkérte a kamarai tagokat, hogy az esetlegesen birtokukban lévő történeti nevezetességű okmányokat vagy egyéb tárgyakat bocsássák a Kamara rendelkezésére.¹³

1902. június 15-én tartották meg a Kamara évi rendes közgyűlését, amelyet *dr. Kovács Lajos* elnök nyitott meg. A vidéki kollégák közül senki nem vett részt a közgyűlésen, sőt a miskolciak közül is többen távol maradtak. Részt vett azonban az ülésen *dr. Bizony Ákos* elnökhelyettes, *dr. Lengyel Lajos* kamarai titkár és *dr. Frankfurter Sándor* ügyész is. A választmányi tagok közül jelen volt az ülésen *dr. Grósz Károly*, *dr. Fodor Pál*, *dr. Mikuleczky István*, *dr. Bársony János*, *dr. Petró József*, *dr. Neumann Bertalan* és *dr. Kozma Elek*, valamint további 8 miskolci ügyvéd is. A közgyűlés kiemelt témája a *Polgári Perrendtartás előadói tervzetének megtárgyalása* volt, mert a javaslat több sérelmes pontot is tartalmazott az ügyvédi karra vonatkozóan. A Kamara külön felterjesztést nyújtott be az igazságügyi miniszter számára. A másik jelentős téma a *védőügyvédek kirendelésének* a kérdése volt. Ebben a témában a Kamara a Törvényszékhez fordult, amelyben azt kérte a bíróságtól, hogy *a védőkirendelések iránti megkereséseket a Törvényszék a főtárgyalás kitűzése alkalmával eszközölje és a kitűző végzéssel egyidőben küldje meg a védő részére a vádirat egy példányát is.*¹⁴ A napirendi pontok között szerepel a *Budapesti Országos Ügyvédtanács 1901. november 24-i határozatának* a megvitatása is. A határozat előírta a kényszerfizetést, amellyel azonban a miskolci ügyvédek nem értettek egyet, így a Kamara az önkéntes belépés elvének érvényesülése mellett foglalt állást. 20 esztendővel később, a 20. század első jelentős közgyűlésén merült fel újra a belépés

9 Dr. SZENDREI János: *Miskolcz város története és egyetemes helyiratai V. Miskolc város története 1800-1910 III. Újabb adatok Miskolcz őskorához.* Miskolc, 1911. 461. o.

10 *Miskolc*, 1877 (2. évfolyam, 1-104. szám) 1877-01-14 / 4. szám

11 *Borsod-Miskolc Értesítő*, 1885. 19. évfolyam, 1885. február 19. 7. szám.

12 *Pesti Napló*, 1893. április 4. 97. szám. 2. o.

13 *Budapesti Hírlap*, 1893. november. 13. évfolyam, 304. szám. 1893. november 3. 9. o.

14 Kis József: *A Miskolci Ügyvédi Kamara története*, Kézirat, Miskolc, évszám nélkül, 34. o.

kérdése a *numerus clausus* bevezetése kapcsán, amelyet a Kamara jogfosztásként és igazságtalanságként értelmezett. Az intézkedésben az ügyvédi függetlenség veszélyeztetését látták. Az ügyvédi rendtartásról szóló törvényjavaslat is felmerült az ülésen, ez később is témája volt a kamarai üléseknek. *Kívánalomnak tartották, hogy azt olyképpen alkossák meg, hogy az ügyvédi kar jogosult kívánóságait felölelje, megállapítsa és körülhatárolja az ügyvéd munkakörét és az ügyvédi megélhetés nehézségeit enyhítse.*¹⁵

A sajtódokumentumok tájékoztatnak arról, hogy a Kamara 1900-ban 62 védőt rendelt ki, a következő évben pedig már 163-at. A kirendelt védőügyvédek mellett a foglyos ügyekben a törvényszéki elnök is rendelt ki védőket. Látható tehát, hogy folyamatosan nőtt a kirendelések száma. A Kamara azonban sérelmezte a rossz arányt a kirendelt védők és az ügyvédek létszáma között, mert a védelem ellátása kizárólag a miskolci ügyvédeket terhelte. A Kamara szorgalmazta azt, hogy a kirendelt védők a bűnügyi átalányból díjat kapjanak.

III. A Törvényszék és a Kamara

A Törvényszék és a Kamara viszonya jónak mondható ebben az időszakban. Az esküdtszéki ciklus kezdete előtt kisorsolták az esküdteket, és ekkor a Kamarát az elnök vagy a titkár képviselte. A sorsolást az esküdtek névjegyzékéből a Kamara tagjait is magába foglaló bizottság sorsolta ki. Az esküdtek között 6-8-10 ügyvédet is találunk a következő időszakban, többek között dr. Bizony Ákost, dr. Kozma Eleket, dr. Borsodi Ignácot és dr. Flamm Dezsőt is. A sajtó folyamatosan és részletesen közölte az esküdtszék munkáját, működését. Tájékoztattott arról, hogy a vádlottak ellen mi volt a vád, milyen vád-és védőbeszéd hangzott el, hogyan védekezett a vádlott, milyen összetételű volt a bírósági tanács; ki látta el a vád és a védelem képviselését. Közölték az esküdtek névsorát és az esküdtek verdikjét is, a meghozott ítéletet és az elene bejelentett jogorvoslatot, fellebbezést is. Álljon itt néhány példa a tudósításokból:

1901-ben a Szabadság című lap a következő esetről tudósít: *Esküdtszék. Hétfőn egy asszony fellett ült törvényt az esküdtszék. Gál Józsefné varbói lakos ült a vádlottak padján, mert nagy bünt követett el. Meg akarta ölni férjét. Gonosz tettét megkísérelte s múlt év február havának 21-ik napján esti 11 órakor mély álomba szendergő férjének nyakát elmeteszte. A férj azonban nem halt meg, mert a gyorsan alkalmazott orvosi segély megmentette az életnek. A tárgyaláson az asszony töredelmes vallomást tett s szánta-bánta bűnét. A férj nem kívánta a gonosz asszony büntetését. Bulyovszky Gusztáv kir. ügyész vád- és dr. Flamm Dezső ügyvéd hatáson védőbeszéde után e bíróság három évi fegyházra ítélte a bűnös asszonyt. — Tegnap Nagy Károly és Adorján János laki parasztleányok bűnügye került tárgyalás alá. Azzal voltak vádolva, hogy Nagy József társukat mulatozás közben összeverték és rajta súlyos sebeket ejtettek. A vád nem bizonyult igaznak s így az esküdtszék dr. Kőszegi Armand nagyszabású védőbeszéde után felmentő ítéletet hozott.*¹⁶

Törvénykezés. Esküdtszék. Szerdán f. hó 5-én Csóka József 18 éves kácsi cigány legény került az esküdtek elé halált okozott súlyos testi sértés büntette miatt. Múlt év december 8-án Csóka Súlyban Lakatos Kálmán társát egy korcsmában hasba szúrta, a ki ennek következtében pár percz múlva meghalt. Az összeszólalkozásra az adott okot, hogy egy lakodalmon mindketten elakarták vállalni a zenélést és mivel azt Csóka kapta meg, e miatt Lakatos a korcsmában, mig Csóka kiment, összetörte annak hegedűjét. Midőn Csóka bement, s azt kérdezte, ki törte össze hegedűjét, Lakatos felelte: „kár hogy te is élsz“ és egyik társával leteperte Csókát a földre és hasba szúrta. Csóka József, kinek a földön egy kés akadt a kezébe, azzal Lakatost szintén hasba szúrta, ki ezen szúrás folytán meg is halt. A tárgyaláson Ortvay Miksa kúriai bíró elnökölt, mint szavazóbírák dr. Görgey Sándor és Hubay Gyula kir. törvényszéki bírák szerepeltek, a jegyzőkönyvet Sallay Béla törvényszéki jegyző vezette. A vádhatóságot dr. Somossy András királyi alügyész képviselte, vádlottat dr. Flamm Dezső

15 Kis József: *A Miskolci Ügyvédi Kamara története, Kézirat*, Miskolc, évszám nélkül, 35. o.
16 *Szabadság*, 1901. (10. évfolyam, 1-105. szám)1901-02-13 /13. szám, 5. o.

ügyvéd védte. A vádlott elmondta az esetet, majd a tanúk kihallgatása következett, s miután a bizonyítási eljárás ezzel befejeztetett, a kérdések megszervezésére került a sor. A törvényszék által megállapított kérdések felolvasása után dr. Somossy András kir. alügyész tartotta meg vádbeszédét, s halált okozott súlyos testi sértés büntetében kérte vádlottat bűnösnek kimondani, míg dr. Hamm, Dezső védő tömör védbeszédjében felmentő ítéletet kért, miután a vádlott tettét Önvédelemből követte el. Az esküdtek a védő álláspontját fogadták el, s verdiktet főnökük Pores János hirdette ki. Ennek alapján a törvényszék Csóka Józsefet az ellene emelt vád következményei alól felmentette.¹⁷

IV. Társadalmi, közéleti tevékenységek – híres miskolci ügyvédek

A 19. század végén, a 20. század elején a szakmai tevékenység mellett az ügyvédek többsége aktívan részt vett a város pénzügyi, ipari, politikai, kulturális és társadalmi életének irányításában, szervezésében is. A korszak híres ügyvédje, Miskolc bölcse volt dr. Bizony Ákos. Mikor már a bizottsági tagok, a közgyűlés városatyái valamely kérdésben semmiféle megoldást nem találtak, vagy nagyon is összekuszáltak egy problémát, Bizony Ákoshoz fordultak, aki közmegelegedésre mindég a leghelyesebb módját választotta. Nemcsak logikus fő, bölcs ember, de kitűnő szónok is volt, amit a politikai pályafutása alatt a parlamentben is elismertek.¹⁸

Bizony Ákos 1846. november 25-én született Budapesten. Késmárkon és Miskolcon végezte az iskolai tanulmányait, majd jogot hallgatott Kassán, Eperjesen és Budapesten. Külföldi egyetemeken is tanult. 1872-ben nyitott ügyvédi irodát Miskolcon, majd 1876-ban a Tiszán inneni református egyházkerület ügyészévé választották. A század elején másfél évig, majd 1914-től haláláig a Kamara elnöke volt. 1905 januárjában a megyegyűlés elfogadta indítványát, mely szerint a törvénytelenül kinevezendő hivatalnoknak a vármegye a minisztérium előtt meg fogja tagadni az engedelmességet. Ezt az indítványt elküldték a többi megyei hatóságnak

is. 1905. június 13-án a megye közigazgatási bizottsága Bizony Ákos indítványára olyan választ adott Fehérváry miniszterelnök leiratára, hogy a kormány a megye részéről nem számíthat támogatásra, mert a parlamenti bizalmatlanság ellenére sem mondott még le. 1905 szeptemberében Bizony Ákos javaslatot tett a kormány vád alá helyezésére, amelyet a törvényhatóság tagjai elfogadtak. Ügyvédi hivatás mellett tevékenyen részt vett a város kulturális életében, így az egyik alapítója volt a Borsod Miskolci Közművelődési Egyesületnek. Soltész Nagy Kálmánnal közösen hozták létre a városi zeneiskolát is. 1900 előtt elnöke volt a miskolci Függetlenségi és 48-as pártnak, és 1901-ben országgyűlési képviselőnek választották. Apponyi pártjában vett tehát részt, és a párton belüli frakciót *Bizony pártnak* nevezték. Az 1905-ös választáson a Függetlenségi Párt programjait képviselte, ellenfele Tisza István miniszterelnök volt. Az 1910. július 1-i választásokon kisebbségben maradt, azonban ez év decemberében a pótválasztáson sikerült megnyernie a kerület mandátumát. A forradalmak alatt visszavonult Werbőczy utcai otthonába. Bethlen miniszterelnöksége kezdetén szerette volna Bizony Ákost újra bevonni a politikába, azonban Bizony ezt a felkérést magas korára való hivatkozással nem fogadta el. 1922. július 22-én hunyt el.

Dr. Losonczy Farkas Károly 1868-tól 1878-ig a város polgármesteri feladatait is ellátta, majd őt követte, az ugyancsak ügyvéd végzettségű dr. Soltész Nagy Kálmán a polgármesteri székben. Dr. Gencsi Samunak több írása jelent meg Miskolccal kapcsolatban. Az ő javaslatának köszönhetően alakult meg a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeumi Egyesület 1894. december 26-án. Az 1893. február 19-én tartott alakuló értekezlet résztvevői között több neves ügyvéd is volt, így dr. Bizony Ákos, dr. Horváth Lajos, dr. Gencsi Samu, dr. Petró József, dr. Kazai Mór, és dr. Soltész Nagy Kálmán. A Borsod-Miskolci Közművelődési Egyesület elnökének Soltész Nagy Kálmánt választották meg, míg a főtitkár Gencsi Samu lett. Az egyesületnek évkönyvei is megjelentek, amelyek tudósítanak a tevékenységéről. 1890. április 27-én alakult meg

17 Szabadság, 1901. (10. évfolyam, 1-105. szám) 1901-06-08 / 46. szám, 6. o.

18 Dr. THURZÓ Nagy László: *Miskolci lexikon*, 1900-1940. I. könyv, 37. o.

a *Miskolci Atlétikai Kör* dr. Horváth Lajos, dr. Gencsi Samu és dr. Frankfurter Sándor ügyvédek részvételével.

1878-ban Miskolcot súlyos természeti katasztrófa, *árvíz* sújtotta. A város történetének legpusztítóbb árvízéről így írt Zsedényi Béla: *A kiegyezéssel bekövetkezik a teljes konszolidáció s mostmár mi sem állhat útjában annak, hogy Miskolc századok óta elfojtott energiái előtörjenek. A sors azonban még mindég nem játszotta ki utolsó ütőkártyáját és máris megtölti újra a keserű poharat. 1878. augusztus 30-áról 31-ére virradó éjjel óriási felhőszakadás és árvíz önti el a várost. 227 ember leli halálát az árban és 700 ház pusztul el. Miskolc gyászában az egész ország osztozik és Borsoddal az élén mindenki siet enyhíteni a fájdalmakat és a veszteségeket.*¹⁹

Dr. Soltész Nagy Kálmán volt az újjáépítési munkálatok irányítója, aki *Miskolcz gyásza, 1878. augusztus 31.* című könyvében megírta a természeti katasztrófa történetét. A pusztító árvíz kárrendező, helyreállító munkálataiból az ügyvédek is kivették a részüket. *Dr. Horváth Lajos* segítséget kért a kormánytól, amelynek eredményeképpen a miniszterelnök-helyettes Miskolcra látogatott és részt vett a kárfelmérésben, valamint támogatásáról és segítségéről biztosította a miskolciakat.

A jogtudós és politikus *Horváth Lajos* Alsózsoltcán született 1824-ben. 16 éves korában már végzett jogász volt. 1842-ben besorozták katonának, azonban megsérült, így alkalmatlanná vált a katonai szolgálatra. 1848-ban a Belügyminisztérium munkájában fogalmazóként vett részt, és 25 éves korában, végig a szabadságharc alatt Szemere Bertalan titkáráként dolgozott. 1849 tavaszán a Rácz-féle házban Miskolcon is laktak Szemere Bertalannal, aki ekkor felsőmagyarországi biztos volt. Budapestről a kormánnyal együtt ő is Debrecenbe költözött, ahol Lévy Józseffel együtt írták a Hivatalos Közlöny utolsó két számát. Két példányát a Közlönynek Horváth Lajos mentette meg úgy, hogy szalma közé egy zsákba rejtette, amelyet a szekérben ülésnek használtak. A Bach-korszak

alatt pedig a kertjében ásta el a példányokat. A korona mentésében is részt vállalt. Nem emigrált, hanem kezdetben bujdosott, majd miután kegyelmet kapott, visszatért Miskolcra. Itt nyitott ügyvédi irodát. 1865-ben a *Miskolci Ügyvéd Egylet* elnökévé választották. 1872-től 28 éven keresztül volt Miskolc város országgyűlési képviselője. Képviselőházi jegyző volt, jelentős szerepe volt a törvényhozási munkálatokban is. Két alkalommal is felkérték, hogy vállalja el az igazságügy-miniszteri posztot, amelyet azonban visszautasított. 1878-ban ő hívta meg Miskolcra Wenkheim Béla miniszterelnököt, hogy lássa az árvíz okozta pusztításokat. A Deák-párt híve volt, visszavonulása után a király az Országgyűlés főrendiházának élethosszig tartó tagjává nevezte ki. 1898-ban a főrendiház tagja lett. 1910-ben díszpolgárrá választották. Éveken keresztül volt a Miskolci Nemzeti Színház Részvénytársaságnak, a Miskolci Takarékpénztárnak és az Önkéntes Tűzoltó Egyletnek az elnöke. *Az öregúr az Avas alatt a Mindszent utcában a katolikus plébánia mellett lakott. Házát tündéri szép angol kert vette körül, melynek párja nem volt Miskolcon. Szobáiban a vázák mindég tele voltak virággal. Vendégeit hintaszéken ülve fogadta, és szívesen beszélgetett velük nagy múltú életről.* – írja róla Kis József.²⁰ 1911. március 12-én halt meg, és az avasi sírkertben helyezték örök nyugalomra. Végrendeletében 262 000 koronát közcélokra hagyott, amelyből 60 000 koronát a református főgimnáziumnak, 50 000 koronát az avasi templomnak szánt. 3 000 kötetes könyvtárát a Borso-di-Miskolci Múzeumra hagyta, és emellett 6 000 koronás alapítványt is tett a Múzeum részére.

Miskolc városának 1867 óta több kiemelkedő polgármestere volt. Köztük érdemek és szolgálati idő szempontjából is a legemlékezetesebb *dr. Soltész Nagy Kálmán (1844. december 25-1905. december 5.)*. *Noha egyáltalán nem volt ráutalva a naponkénti tizenkét órás ernyedetlen munkára, és ambíció szempontjából is tág tere nyílt a vármegyei árvaszéknél kifejtett működésében, ő mégis – miskolci polgármesterré történt megválasztása,*

19 ZSEDÉNYI Béla: *Miskolc szellemi élete és kultúrája*, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság, Miskolc, 1929, 21. o.

20 KIS József: *A Miskolci Ügyvédi Kamara története*, Kézirat, Miskolc, évszám és oldalszám nélkül.

1878 óta – mindig első volt a hivatalba érkezéskor, és onnan utolsónak távozott. Egész lényét a város fejlődése, a város pénzügye, az Avás, a Népkert, Tapolca, az italmérési jog, az aszfalt, a Szinva, a Pece szabályozása, a Halicka és a többi lokális probléma hatotta át. Aki a különben szórakozott lényű, és csak nagyon kivételesen mosolygó podestához közelebb akart férközni, annak csak az Avás, a Szinva, a Pece szabályozásáról kellett diskurálnia. Ezzel leszerelte az öregurat- fogalmazott a Reggeli Hírlap tudósítója 1922-ben a nagy polgármesterről.²¹

Soltész Nagy Kálmán – akit az utókor a legszebb korszak legakkurátusabb polgármesterének nevezett el – 1844-ben született Miskolcon, majd Kasán és Eperjesen tanult jogot. 1868-ban tett ügyvédi vizsgát. Ügyvédi irodáját Miskolcon nyitotta meg 1868-ban, majd városi tiszti ügyészként, árvaszéki ülnökként dolgozott. Kis követ volt Horváth Lajos országgyűlési képviselő mellett. 1875-ben lett a miskolci szabadelvű párt elnöke. 1878-ban, 34 éves korában választották meg polgármesternek, és egészen 1901-ig, 23 évig töltötte be ezt a tisztséget. Ez az időszak jelentette Miskolc legszebb korszakát, amely az árvíz utáni újjáépítés kezdetét, az első városrendezési tervet, a hatékony városépítészeti jelentette. Soltész Nagy Kálmánt jogi végzettsége és betöltött közhivatalai²² Miskolchoz, majd az egy cikluson át tartó országgyűlési képviselősége a fővároshoz kötötte. Polgármestersége idején, 1899-ben épült az Ügyvédi Kamara székháza a Kandia-Szemere utca sarkán, és az Igazságügyi Palota is a Dózsa György utcán.

A város képviselő testületétől 1901-ben – miután országgyűlési képviselővé választották, és a polgármesteri tisztségéről összeférhetetlenség miatt le kellett mondania – így búcsúzott: *Mi volt nekem a polgármesteri állás? Nem csupán hivatal, tisztesség volt a részemre, mindenem, az életem volt az nekem...*²³ Thurzó Nagy László így értékeli Soltész Nagy Kálmán munkáját: *Nagy koncepciójú*

várospolitikájával Miskolcot a kis városok sorából kiemelte, elindította Nagy-Miskolc irányába. Cikkei a Jogtudományi Közönyben jelentek meg. *Miskolcz gyásza 1878. augusztus 31.* című írásában tudósított a nagy miskolci árvízről. 62 évesen, 1905 december 5-én halt meg. Halála után utcát neveztek el róla.

1894-ben halt meg a legnagyobb zempléni ügyvéd, *Kossuth Lajos*. Soltész Nagy Kálmán vezetésével küldöttség utazott a temetésre, amelyben számos ügyvédet is találhattunk. A miskolci ügyvédek Szemere Bertalan sírjáról vittek földet, ezzel fejezték ki Kossuth Lajos iránti szakmai tiszteletüket. Fontos szerepük volt abban, hogy 1896-ban Miskolcon állították fel az első magyarországi köztéri Kossuth-szobrot.²⁴

V. Az ügyvédek szerepe a sajtóban

A társadalmi, közéleti szerepek mellett Miskolcon a második világháborúig szinte minden lapnak a tulajdonosa, főszerkesztője vagy szerkesztője ügyvéd volt. Az ügyvédek jelentős része tehát újságíróként is jeleskedett. Az 1883-ban megjelent *Miskolcz és Vidéke* című lap szerkesztőségének tagja volt *iff. Váncza Mihály* is. 1895-ben Németh Imre a *Szabadság* című lap szerkesztője lett. 1901. szeptember 1-én jelent meg Miskolc első napilapja, a *Miskolczi Napló*. A lap tulajdonosa és egyben főszerkesztője, majd szerkesztője Kovács József egykori ügyvéd lett. A Miskolczi Napló a város igazi hírmondója lett, szinte minden eseményről találunk tudósítást benne. 1902. január 18-i számában *Egy párbaj utójátéka* című cikkében tájékoztatott a lezajlott képviselőválasztásról és annak furcsa következményeiről. A rimaszombati Szeles Ödön és a miskolci Hebrony József²⁵ ügyvédek között hírlapi polémia merült fel. Az ügyvédek a *becsületük* megvédésére a párbaj eszközét választották, aminek az lett a vége, hogy a miskolci bíróság mindkét ügyvédet hat-hat napi államfogházra ítélte párbaj vétsége miatt.

21 DOBROSSY István: *Miskolc írásban és képekben 2.*, Miskolc, 1995, 17. o.

22 Református egyházi tanácsos, tiszti ügyész, árvaszéki ülnök, majd polgármester.

23 *Miskolc*, Segédkönyv a város megismeréséhez, Miskolc, 2002. 105. o.

24 Kis József: *A Miskolci Ügyvédi Kamara története*, Kézirat, Miskolc, évszám nélkül, 30. o.

25 Hebrony József a dédesi kerület függetlenségi képviselőjelöltje volt.

1905 májusában, pünkösdkör a Vidéki Hírlap-írók Országos Szövetsége Miskolcon tartotta vándorgyűlését, amikor *dr. Gencsi Samu*, az ékesszólású jogász a vándorgyűlés tagjait és a miskolci ügyvédeket vacsorán látta vendégül avasi pincéjében. Hozzáértéssel, lelkesedéssel foglalkozott a város ügyeivel. 1906-ban *Miskolc város jövője* címmel írt hosszú tanulmányában a városfejlesztési problémákat boncolgatta: *a város jövőjét nem máról holnapra teendő intézkedésekkel, hanem évtizedekre kiható tervszerű tevékenységek által kell megalkotni, rendszeres városszépítő program keretében*. A következő, megoldandó kérdésekkel foglalkozott részletesen: Tapolca, lóverseny, egészségügy, közművelődési intézmények, vízvezeték, csatornázás, Lillafüred, az Avas rendezése, panaszkönyv bevezetése, közterek létesítése, közfürdő, korcsolyatér, általános aszfaltozás, városi ivó, nyilvános illemhelyek, fiakerügy rendezése, vásárcsarnok, új iskolák létesítése, kulturház, művésztelep, a görömböly-tapolcai vasút kiépítése. A célok megvalósítása érdekében új adónem bevezetését javasolta: a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokat, intézményeket, pénzintézeteket a kimutatott évi tiszta nyereség után 1 százalékkal kellett volna megadóztatni az elképzelései szerint. Tervei, ötletei sok év után is csak részben valósultak meg. 1914-ben vaskorona rendet kapott a királyi kulturális tevékenységének elismeréséül. 1918 májusában munkáspárti programmal indult Miskolc északi kerületében, ahol programbeszédét is megtartotta, azonban a választás előtti napon visszalépett. 1913. augusztus 31-től 1916. június a Reggel című politikai napilap főszerkesztőjeként is dolgozott. Az első világháborút követően visszavonult a nyilvános szerepléstől, majd nem sokkal később elhunyt.

Az ezt követő időszak, ahogyan az ország sorában, úgy a Miskolci Ügyvédi Kamara életében is változásokat, főként nehézségeket hozott. Ennek a feltárása azonban már egy következő tanulmány témájául szolgál majd.

RÉGMÚLT IDŐK JOGÁSZ NAGYJAI

Mint minden mesterségnek, a jogászi hivatásnak is megvannak a régebbi időkben tevékenykedett nagyságai, akiknek a munkássága hosszú időszakra meghatározza egy-egy jogág, jogterület fejlődését. Amint az közismert Magyarországon a munkajog a szocializmusnak nevezett társadalom kialakulásáig nem volt önálló jogág, ilyenről csak az 1950-es évektől kezdődően beszélhetünk. Szovjet mintára történt meg a munkajog önálló jogággá minősítése, ezzel összefüggésben pedig 1951-ben hatályba lépett az első Munka törvénykönyve.² Nagyon sokan csupán az ezt követően munkásságot kifejtő munkajogász-jogtudós szerzőkre szoktak hivatkozni, elfeledve Vincenti Gusztáv nevét, aki a II. világháborút megelőzően folytatott munkajogi kutatásokat.

Vincenti Gusztáv 1889. január 20-án Kolozsváron született. Jogtudományi doktori oklevelét 1911-ben szerezte, és még abban az évben joggyakornokként bírósági szolgálatba lépett. Végigjárva a ranglétrát 1925-ben lett a Kúria elnöki tanácsosa, 1930-tól pedig már kúriai bíróként tevékenykedett. 1940-ben kinevezték a budapesti ítéltábla alelnökévé. Ezt a pozíciót hét éven keresztül töltötte be, 1947-től már a budapesti ítéltábla elnökeként folytatta munkáját.

Több tanulmánya jelent meg a munkajog, magánjog és a polgári perjog különböző témaköréből a Jogtudományi Közlönyben, az Ügyvédek Lapjában, a Magánjog Tárában és a Polgári Törvénykezési Jog Tárában. Munkássága a jog számos területét érintette, egyaránt foglalkozott anyagi és eljárásjogi kérdésekkel. Tanulmányiban gyakran hívta fel a figyelmet a bírói munkája során észlelt visszasságokra, ellentmondásokra, és egyéb tapasztalataira. Ilyen művei például az 1930-ban kiadott *Végrehajtási eljárás*, az ehhez kapcsolódó 1930-as *Pótlék a végrehajtási eljáráshoz*, vagy

éppen az 1949-ben, a Jogtudományi Közlönyben megjelent *Végelbánással való visszaélés*. A *Corpus Juris Hungarici* 1945. után megjelent kötetei szintén az ő nevéhez fűződnek, a kötet-sorozatot Gál László igazságügyminisztériumi osztályfőnökkel közösen gondozta. Ez is mutatja, hogy a magyar jogász közösség mennyire kiemelkedő alakja volt Vincenti Gusztáv, tekintettel arra, hogy a Corpus Juris Hungarici volt évszázadokon keresztül Magyarország legfontosabb nem hivatalos törvénytára. Nem ez volt az egyetlen kötet-sorozat, amelynek a szerkesztésében részt vett. A *Jogi Hírlap* Döntvénytára 1936. IX. 1.- 1939. IX. 1. *Magánjog IV. kötete* is Vincenti Gusztáv – Boda Gyulával közös – munkája. A Jogi Hírlap Döntvénytárainak funkciója az volt, hogy a Jogi Hírlap utolsó három évi számaiban összegyűjtött joganyag rendszerbe foglalásával a bírói joggyakorlatban megnyilatkozó élő jogot bemutassák a jogkereső és jogszolgáltató olvasóközönségnek, és hogy ilyen módon lehetőleg összefüggő képet adjanak azokról a vezetőelvekről, amelyek a törvények gyakorlati alkalmazásánál a bíróságainkat vezették. Egy-egy ilyen kötet elkészítése valódi embert-próbáló feladat volt. A szerzőt kérte fel Szladits Károly professzor, hogy a szerkesztésében megjelenő hat kötetes Magyar magánjog című kiadványban alkossa meg a munka jogviszonyairól szóló fejezetet. Ezen fejezetre alapozva dolgozta ki a munkajogi kutatásai tekintetében legfontosabb művét, a Budapesten 1942-ben megjelent „*A munka magánjogi szabályai*” című monográfiáját. A jogirodalomban egyedülálló mű külön tárgyalja a munkabéri és szolgálati szerződés, a vállalkozási szerződés, az alkuszi szerződés és a díjkitűzés szabályait. A kötet munkabéri fejezete az anyagi jogi kérdéseken túl ismerteti a perjogi szabályokat is, ideértve a bírósági eljárás szabályait.

1 PhD egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete

2 1951. évi 7. tvr.

Vincenti Gusztáv sokrétű tevékenysége mellett dolgozott a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézet munkatársaként is.³

Álláspontunk szerinti legjelentősebb művében (A munka magánjogi szabályai) kifejti a munkajognak az akkori időben legismertebb definícióját: a munkára vonatkozó jogszabályok összessége, tehát nemcsak a magánjogi, hanem a közjogi, különösen közigazgatási jogi szabályok együttese. Vincenti szerint az emberi munkaerőben rejlő gazdasági értéknek „forgalomba helyezése” szerződés útján kétféleképpen történhet, közvetlenül és közvetve. Közvetlenül történő munkaszolgáltatás esetén határozott vagy határozatlan időre történik a munkavégzés és a munka eredményétől elvileg nem függő ellenszolgáltatásra jogosult a munkát elvégző fél. Közvetve történő munkaszolgáltatás esetén az ellenszolgáltatás a munka eredményéért jár, az nem függ az elvégzendő munka mennyiségétől, különösen annak időtartamától és a kötelezett fél nem köteles saját maga elvégezni a munkát. Vincenti ezen megközelítésből osztályozta a munkavégzési jogviszonyokat, és elvégezte azok elhatárolását. Munkabéri szerződésnek azt a kontraktust nevezte, amelyben az egyik fél, a munkavállaló a munkaadó javára munka teljesítésére kötelezi magát, míg a munkaadó meghatározott ellenérték – munkabér – fizetésére kötelezi magát. A szolgálati szerződés abban különbözik ezen szerződéstől, hogy a munkavállaló munkaerejét tartósabb jelleggel köti le és a munkavállaló függő munkát teljesít a munkaadó részére. Ehhez képest a vállalkozási szerződésben az egyik fél, a vállalkozó meghatározott, munkával elérhető eredmény előállítására, a másik fél, a megrendelő pedig meghatározott ellenérték, díj fizetésére kötelezi magát. A szerző a vállalkozási szerződésen felül külön választja az alkuszi szerződést és a díjkitűzést, amelyeket a magánjogi törvényhez való igazodással és

azzal az elvi különbséggel igazol, hogy az alkuszi szerződés nem minden esetben kétoldalú, tehát mind a két felet jogosító és kötelező szerződés, a díjkitűzés pedig nem is szerződés, hanem egyoldalú jogügylet.

Vincentinél a munkabéri szerződés a tágabb, a szolgálati szerződés pedig a szűkebb fogalom. Egyik előbb említett szerződésnek sem fogalmi eleme a munkavállaló, illetve az alkalmazott munkavégzésének a folytonossága, és a munkaerő kizárólagosan munkaadó részére történő rendelkezésre bocsátása. Ebből következik, hogy néhány alkalmazotti kört leszámítva (pl. a házi cselédek) a munkavállaló, illetve az alkalmazott több munkaadóval is állhatott munkaviszonyban, vagy egyéb önálló kereső foglalkozást is folytathatott (pl. az alkalmazott ügyvéd, aki munkaadójának engedélyével magángyakorlatot is folytathatott).⁴

Vincenti korszakokon átívelő tehetségét támasztja alá, hogy munkássága napjainkig is jelentőséggel bír, szerencsére a mai munkajogászok, mintegy felfedezték Vincetit és visszanyúlnak az ő gondolataihoz. *Kártyás Gábor* A közszolgálati életpályák jogi szabályozása. Felelősségi jogviszonyok a közszolgálatban (köztisztviselők, közalkalmazottak, köztulajdonban lévő munkáltatóval munkajogviszonyban álló munkavállalók) c. tanulmányában a következő, egészen alapvető jelentőségű megállapításához nyúlik vissza: „*Vincenti Gusztáv, az 1930-as évek bírói gyakorlatát összegezve akként fogalmazza meg a munkaszerződés és az állami szolgálati szerződés közötti különbséget, hogy az állam vagy valamely közjogi testület mint munkáltató nem pusztán magánérdek, hanem a közérdek hordozója, amely így az alkalmazott munkáját is úgy veszi igénybe, hogy az a tevékenységével a közérdeket szolgálja.*”⁵ *Puskás Ágnes* A kollektív szerződés jogi természetéről c. művében szintén visszautal Vincenti Gusztávra, a két világháború közötti magyar jog kapcsán.⁶ *Prugberger Tamás* is

3 RÁCZ Zoltán: A munkajogi kutatások tudományos műhelye, *Állam-és Jogtudomány* 2010/1. 81-83.o

4 VINCENTI Gusztáv: *A munka magánjogi szabályai*, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata Budapest, 1942, 29. o.

5 KÁRTYÁS Gábor: A közszolgálati életpályák jogi szabályozása. Felelősségi jogviszonyok a közszolgálatban (köztisztviselők, közalkalmazottak, köztulajdonban lévő munkáltatóval munkajogviszonyban álló munkavállalók), *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás*, 2017/4, 30–45. o.

6 PUSKÁS Ágnes: A kollektív szerződés jogi természetéről, *Pro Futuro*, 2019/2, <https://doi.org/10.26521/Profuturo/1/2019/3783>

óra hivatkozik, amikor a munka világát meghatározó egyes szerződésekről értekeznek.⁷

A Ptk. kodifikációja során Zlinszky János professzor közzétett egy tanulmányt, amely az új Ptk.-ban egy addig nem létező szerződéstípus kodifikálására tett javaslatot, a magánmunkáltatói szerződésre. A Javaslat a magánmunkáltatói szerződés szabályozására az új Ptk.-ban c. tanulmányában az általa felvázolt szabályozást szintén Vincenti Gusztáv munkásságára alapozza. „*Vincenti Gusztáv különböztet munkabéri és szolgálati szerződés között [Szladits Károly (szerk.): Magyar magánjog IV. kötet]. A tágabb értelemben felfogott munkabéri szerződés alatt ért minden olyan viszonyt, amelyben a munkavállaló szolgálatoknak, munkának más részére való teljesítését vállalja, a munkáltató pedig időbérben, esetleg akár teljesítmény alapján munkabér fizetésére kötelezi magát. Ezen belül szolgálati szerződés az a kétoldalú szerződés, amelyben az alkalmazott személy szolgálat(ok) – munka – vállalására munkaerejének tartósabb jellegű lekötésével és ebből eredő függőséggel kötelezi magát, munkabér, szolgálati javadalmazás fejében.*”⁸

A szerző a magánmunkaszerződés definícióját az alábbiak szerint adja meg:

„Magánmunkaszerződéssel a munkavállaló idejét köti le arra, hogy annak tartama alatt a munkáltató utasítása szerint végez az előre szerződésben körülhatárolt tevékenységi körben a munkáltató személye körül, hozzátartozói körül, háztartásában, kertjében, műhelyében, vállalkozásában munkát, a munkáltató pedig a lekötött időre megállapodás szerinti munkabért fizet, és esetleges kiegészítő szolgáltatásokat biztosít.” Zlinszky javaslata szerint ilyen típusú munkaszerződést több munkáltatóval is lehet kötni. A munkaszerződés akár teljes munkaidőre is szólhatott volna. Az elképzelt szabályozás értelmében a munkavállalót ért kárérét a munkáltató tartozott volna felelősséggel. Amint az tudható, Zlinszky professzor javaslatából nem vált hatályos normaszöveg, de az mindenképpen

elmondható, hogy gondolatai és szövegszerű javaslata alaposan megfontolandóak.

Vincenti Gusztáv a civilisztika területén fejtett ki jelentős tevékenységet mind anyagi, mind eljárásjogi értelemben. Életének legaktívabb időszakában még nem volt használatos a munkajogász kifejezés, de több évtized távlatában akár ezzel a jelzővel is illethetnénk. A munka magánjogi szabályai című könyv előszavához az alábbi gondolatokat fogalmazta meg: „[...] őszinte tisztelettel és meleg együttérzéssel gondolok azokra, akikről és akiknek a számára ez a könyv íródott: a dolgozó magyar társadalom tagjaira.”⁹ Vincenti ezzel igazolta, hogy a munkajogászok tevékenységében nem csak a szakmai felkészültség, hanem a szociális érzékenységük is legalább olyan fontos.

7 PRUGBERGER Tamás: A munkajog kialakulása és fejlődése a gazdaszociológiai folyamatok tükrében, *Competitio* 2005/4/1, 63-88. o.

8 ZLINSZKY János: *Javaslat a magánmunkáltatói szerződés szabályozására az új Ptk.-ban*, *PJK*, 2008/1, 22-25. o.

9 VINCENTI, i.m. VI. fejezet

A TISZAZUGI ARZÉNES ASSZONYOK ÉS A PEREIKBEN HOZOTT HALÁLOS ÍTÉLETEK A KÚRIA ELŐTT

1929 júliusában indult a nyomozása annak a gyilkosság-sorozatnak, amely nemcsak Magyarország közvéleményét taglózta le, hanem a világsajtót is hosszú időn keresztül foglalkoztatta és az egész világon döbbenetet keltve, széles körben ismertté tette a Jász- Nagykun-Szolnok megyében lévő kicsiny tiszazugi falvak, Nagyrév és Tiszakürt nevét.

Közismert, hogy a mérgezések végigkísérték az emberiség történetét, az ezekhez alkalmazott mérgek közül pedig az egyik leggyakrabban használt az arzén volt. A XX. század elején, Magyarországon történt tiszazugi mérgezés-sorozat így koránt sem tekinthető egyedinek, bár számos különlegessége, sajátossága van.

Paraszti körökben az emberek csak a XIX. század végén, a XX. század elején jutottak arzénes mérgekhez. Az első elhíresült arzénmérgezési ügy „Jäger Mari és társai” ellen 1897-ben Hódmezővásárhelyen zajlott. A hét vádlottal szemben a vád az volt, hogy rokonaikkal életbiztosítást kötettek, majd arzénnal mérgezve megölték őket.

1900 környékén a Temes vármegyében lévő Széphely, Liget és Kenéz községekben fordultak elő olyan mérgezési bűnperek, amelyek eredményeként nagyon sok embert ítéltek súlyos büntetésre, majd 1912-ben az Arad vármegyei Lippán elkövetett tömeges mérgezések ügyében jártak el a hatóságok. Mindkét helyen a lakosság a „Szerecsika” nevű arckrémből vonta ki az arzént és alkalmazta elsősorban a családtagok kárára.²

Bár ez a mérgezősorozat időben megelőzte az 1910-20-as években történt tiszazugi eseteket és azoknál talán nagyobb mérvű is volt, sem a bírósági eljárások idején, sem azóta nem kapott kiemelt publicitást.

Az 1880-as évektől jelent meg és terjedt el a háztartásokban a ”légykő”, illetve az arzénsókkal telített „légypapír”, amelyből ki lehetett áztatni az arzént. A tiszazugi asszonyok ezen utóbbi módszert alkalmazták annak érdekében, hogy méreghez jussanak.

A tiszazugi falvakban az elmaradottság, a szegénység, a kilátástalanság, és nem utolsósorban a vallásgyakorlás elhanyagolása eltorzította az asszonyok zárt közösségének gondolkodását. A főbenjáró bűnök ellen és a paraszti élet mindennapi gondjainak megoldásakor a társadalom elvárásainak, illetve a széles körben elfogadott viselkedési szabályoknak már nem volt kellő befolyásoló ereje. Ezért történhetett meg, hogy az asszonyi közösség szokásai, erkölcsi értékrendje nem csak tűrte és megengedte, hanem hosszú ideig azonosult olyan tettekkel, amelyeket a társadalom évezredek óta a legszigorúbban rendel büntetni.

A tiszazugi emberölés-sorozat kriminalisztikai különlegessége, hogy ebben a térségben az élet elleni bűncselekmények csaknem két évtizeden keresztül szűk közösségekben, nagy számban fordultak elő és sok áldozatot követeltek.

A sértettek döntő többsége nem külső személy, netán haragos, hanem közeli családtag volt. Sajátos vonás az is hogy az áldozatok jellemzően férfiak, az elkövetők pedig döntő többségben nők voltak.

Az áldozatok számáról hivatalos adatok nem állnak rendelkezésre. A becslést adatok jórészt korabeli sajtótudósításokon alapulnak, amelyeket azonban – a gyanúsítottak számához képest relatíve kevés vádemelés, továbbá a sok felmentő ítélet tükrében – nem lehet megalapozottnak tekinteni.

¹ Nyugalmazott Jász-Nagykun-Szolnok megyei főügyész

² BOROVSKY: Magyarország vármegyéi és városai. Temesvár Törvénykezés Temesvári Ítélettábla. (Írta Ury Lajos kir. táblai elnöki titkár) <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0023/11.html>

Az áldozatok száma vitathatatlanul jelentős volt, ugyanakkor azt csak széles hibahatárok **között lehet valószínűsíteni.**

A II. világháború alatt megsemmisült ügyészségi iratok nélkül utólag nem lehet megállapítani, hogy hány halottal kapcsolatban merült fel a bűncselekmény tényleges, konkrét, megalapozott gyanúja, hány halottat exhumáltak és az Országos Vegy-

vizsgáló Intézetben halálokként hány embernél állapították meg az arzénmérgeezést.

A szolnoki levéltárban található periratokban vannak olyan csendőri jelentések is, amelyek a nyomozási cselekmények időszakos összefoglalójaként, a korabeli közigazgatási vezetők tájékoztatására készültek. Ezekben a csendőri jelentésekben sértettként megnevezett személyek családon belüli helyzete, illetőleg száma a következő volt:

<i>férj:</i>	49	<i>anya:</i>	9
<i>férfi élettárs:</i>	2	<i>leánygyermek:</i>	6
<i>apa:</i>	7	<i>leány unoka:</i>	1
<i>após:</i>	7	<i>anyós:</i>	1
<i>idegen férfi:</i>	4	<i>leánytestvér:</i>	2
<i>fiútestvér:</i>	3	<i>férj nagyanyja:</i>	1
<i>sógor:</i>	3	<i>idegen nő:</i>	<u>1</u>
<i>fiúgyermek:</i>	3		
<i>férj nagyapja:</i>	1		
<i>férfi alkalmazott:</i>	<u>1</u>		
<i>Összesen:</i>	<i>80 férfi</i>		<i>21 nő</i>

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezekből az adatokból sem lehet mélyreható következtetéseket levonni. Az ügyészségi iratok hiányában ugyanis nem tudjuk megállapítani, hogy a szóban forgó 101 személy halálával összefüggésben ténylegesen hányuknál igazolódott be az idegenkezűség, tehát az, hogy ők bizonyítottan arzénmérgezés áldozatai voltak.

A bírósági iratokban megtalálható a Földvári Károlyné ügyében a védelem felkérésére eljáró dr. Kelemen Endre „ellenőrző orvos szakértő” beadványa, amelyben 1929 őszén a vizsgálóbírótól arra hivatkozva, hogy az addig exhumált holttestek mindegyikében kimutatták az arzént, kérte, hogy exhumáljanak és vizsgáljanak meg két olyan holttestet is, ahol a halál közvetlen oka valamilyen bal eset volt.

Az egyik helyi újság 1930. október 26-ai száma „A tiszazugi arzénmérgezések számokban” című,

összegzést adó cikkében arról írt, hogy: „Negyvenöt hullát exhumáltak a nyomozást megindító névtelen levelek alapján és mindben találtak arzént, 41 esetben a halál oka kizárólag arzénmérgezés volt az országos bírósági vegyész véleménye szerint.”³

A korabeli sajtóhírek alapján arra lehet következtetni, hogy az exhumált halottak száma meghaladta a negyvenötöt, mert több negatív eredményű kihantolást utóbb már figyelmen kívül hagytak. Így például **Ébner** Gyula nagyrévi főjegyző 1928-ban bekövetkezett halálát is gyanúsnak tartották, ezért elrendelték **Ébner** felesége korábbi férjének, az ugyancsak hirtelen halált halt Virág Józsefnek a kihantolását. Virág József holttestében nem találtak arzént, ezért **Ébnert már nem exhumálták.**⁴

Az ügy kirobbanásakor a lakosság körében rengeteg hír keringett, amelyeket a korabeli sajtó tovább „színezett”. A hatóságoknak nagy körültekintéssel és gondossággal eljárva kellett tisztázniuk

3 Kósa Károly: Az arzénügy hírei a szolnoki sajtóban, *Jász-Nagykun-Szolnok megyei Lapok*, XL/86. 1930. október 26.

4 Kósa Károly: hivatkozott összeállítás *Szolnok megyei Lapok*, XL/74. 1929. szept. 15., illetve: 1929. szept. 22.

az egyes bűnesetekkel kapcsolatos információk hitelességét.

A korábban már említett csendőri jelentésekből azt állapítottam meg, hogy a csendőrök Nagyréven 59 asszonyt és 7 férfit, Cibakházán 4 asszonyt, Tiszakürtön pedig 9 asszonyt és 4 férfit gyanúsítottak meg mérgezési cselekmény elkövetésével vagy abban való részességgel. Mindezt összegezve a mérgezési ügyekben legalább 83 személy szerepelt gyanúsítottként, közülük 72 nő és 11 férfi. Ugyanakkor tény, hogy az ügyészség, csak a gyanúsítottak harmadával szemben emelt vádat. Ebből az is következik, hogy 55 személy esetében vagy azt kellett megállapítani, hogy nem követett el bűncselekményt, vagy a gyanúsításban foglaltakat a nyomozás során nem sikerült bizonyítani, mindezek mellett előfordult, hogy az elkövető halála miatt az ügyét nem lehetett a törvényszék elé vinni.

Öt tiszazugi asszony – közöttük Fazekas Gyuláné – a gyanúsítások elől a halálba menekült, öngyilkos lett. Meglepő tény ugyanakkor, hogy közülük egyedül Fazekasné ellen merültek fel erős, cáfolhatatlan bizonyítékok.

„A büntetéstől való félelem miatt a halálba” címmel, 1929. október 3. keltezett tudósítás szerint: özv. Csabai Gáborné nagyrévi lakos, a mérgezési gyilkosságok egyik gyanúsítottja – bár állítólag a terhére rótt gyilkosság áldozata belső szerveinek vizsgálata negatív eredményt hozott –, a büntetéstől való félelmében szeptember 29-én marólúgot ivott és másnap meghalt.⁵

A tudatlan asszonyok sajátos gondolkodását jól szemlélteti az a kijelentés, amelyet az egyik mérgezéssel vádolt tiszakürti nő tett. **P. Kiss Istvánné, miután tudomására jutott, hogy a feljelentő levelekben őt is mérgezéssel vádolták, marólúgot ivott, ezért a szolnoki kórházba szállították. Ott kijelentette, hogy „én ártatlan vagyok, de engem a csendőrök ne kísérjenek”, majd meghalt.**⁶

A sajtó szerint – egy más térségbeli ügyet is ide vontak – összesen 43 embert tartóztattak le.⁷

A Szolnoki Királyi Ügyészség 12 „arzénes” ügyben összesen 28 személlyel szemben emelt vádat, akik közül 26 nő volt.

Az arzénes perek kapcsán nem kerülhető meg az a kérdés, hogy a nagyrévi bába, Fazekas Gyuláné mennyire volt központi szereplője a tiszazugi gyilkosságsorozatnak?

Az arzénes perekben tett vallomások, továbbá az ezeket alapul vevő korabeli híradások szerint is Fazekasné volt „az asszonyok bünszervezetének feje”.

Ugyanakkor az is kétségtelen, miszerint Nagyréven és a környező falvakban több asszony is ismerte a mérgező légyapapírból, légykőből való kiáztatásának módszerét. Köztük volt Fazekasné nővére, Sebestyén Bálintné (sz.: Oláh Lídia), Lipka Pálné és V. Takács Lajosné (sz.: Kiss Róza) is. Tiszakürtön pedig Csordás Bálinté és Szabó Lászlóné.

Ezek az asszonyok nemcsak előállították, hanem terjesztették is a légykőoldatot.

Ládonyi Emese, az „Átkos lidércként nehezedett a falura...” című, 2007-ben írt tanulmányában nem tagadva a bábaasszony vezető szerepét, rámutatott arra, hogy korántsem igaz, miszerint minden szál Fazekasnéhoz vezetett, mert valószínűsíthető, hogy „a közösség úgy próbált szabadulni a bűnösség terhétől, hogy az öngyilkossá lett, és amúgy sem fedhetetlen múltú bábára vallotta a vétkek nagy részét. Így mind a kortárs közvélemény, mind az utókor számára Fazekasné vált a hírhedt mérgezések felelősévé”.⁸

Mindezt megerősíti a Budapesti Királyi Ítéltábla a Kardos Mihályné ügyében hozott B. VII.2935/1930/42. sz. II. fokú ítélete indokolásának alábbi részlete is, amellyel nem fogadták el a vádlottnak a Szolnoki Törvényszék előtt tett beismerő vallomása megváltoztatásának indokait.

„A kir. ítélőtábla a védőnek azt a további okfejtését sem tette magáévá, hogy a vádlottnak, beismerő

5 KÓSA Károly: h. ö. *Szolnok megyei Lapok*, XL/79. 1929. október 3.

6 KÓSA Károly: h. ö. *Szolnok megyei Lapok*, XL/74. 1929. október 3.

7 KÓSA Károly: h. ö. *Szolnok megyei Lapok*, XL/86. 1930. október 26.

8 LÁDONYI Emese: „Átkos lidércként nehezedett a falura...” A nagyrévi bába, Fazekas Gyuláné szerepe a tiszazugi arzénes gyilkossági ügyekben. *Korall Társadalomtörténeti folyóirat* 28. szám.

vallomását védekezési módként változtassa meg, a fegyházban kitűnő elméleti és gyakorlati jogász-szá kellett volna magát kiképeznie, mert csak így juthatott arra a gondolatra, hogy olyképp módosítsa a beismerését, melynek alapján ő csak, mint bűnsegéd, nem, mint tettes mondható ki bűnösnek. A kir. ítélőtábla szerint az egyszerű értelmiséggel rendelkező egyén minden jogi képzettség nélkül is eljuthat ahhoz a gondolathoz, hogy könnyít a sorsán, ha a mérge beadását a másik, már elhalt, s így nem védekezhető közreműködőre hárítja át, s ép jogi képzettség mellett tűnik fel az ily vallomás-módosítás kevésbé célravezetőnek.”

Az arzénes perek iratai részben hiányosak és az idők folyamán több akta teljesen el is tűnt. A rendelkezésre álló iratanyagból megállapíthatóan a következő ítéletek születtek:⁹

1.	Kardos Mihályné	halálos ítélet	végrehajtották
2.	Szabó Lászlóné	halálos ítélet	végrehajtották
3.	Csordás Bálintné	halálos ítélet	végrehajtották
4.	Lipka Pálné	<i>I. fok: halálos ítélet</i>	<i>III. fok: Kúria életfogytiglan</i>
5.	Cseri Lajosné	<i>I. fok: halálos ítélet</i>	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
6.	V. Takács Lajosné	<i>I. fok halálos ítélet</i>	<i>III. fok: Kúria életfogytiglan</i>
7.	Holyba Károlyné	életfogytiglan	
8.	Sebestyén Bálintné	<i>I. fok: életfogytiglan</i>	<i>III. fok: Kúria 15 év</i>
9.	Köteles Istvánné	életfogytiglan	
10.	Varga Gyuláné	<i>I. fok: életfogytiglan</i>	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
11.	Beke Mihályné	<i>I. fok: életfogytiglan</i>	<i>III. fok: Kúria 15 év</i>
12.	Madarász József	életfogytiglan	
13.	Szabó László	életfogytiglan	
14.	Csabay Gyuláné	15 év	
15.	Pápai Ferencné	15 év	

16.	Madarász Józsefné	8 év	
17.	Cser Lajosné	<i>I. fok: 8 év</i>	<i>II. fok: Táblabír. 15 év</i>
18.	Fazekas Mária	<i>I. fok: 10 év</i>	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
19.	Nagy Károlyné	<i>I. fok: 5 év</i>	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
20.	Székács Józsefné	<i>I. fok: 10 év</i>	<i>II. fok: Táblabír. nem ismert</i>
21.	Balog Józsefné	vádelejtés	
22.	Murányi Zsigmondné	vádelejtés	
23.	Takács Sándorné	felmentés	
24.	Földvári Sándorné	felmentés	
25.	Józsa Antalné	felmentés	
26.	Rab Lászlóné	felmentés	
27.	Földvári Károlyné	felmentés	
28.	Bognár Takács Lajosné	felmentés	

A 12 arzénes per 28 vádlottja közül a bíróságok végül is csak 16 személyt ítélték el, ugyanakkor 10 asszonyt felmentettek, ami feltűnően magas arány.

A két ügyészi vádelejtést is figyelembe véve, a 28-ból összesen 12 vádlottnál (43%) nem volt elegendő bizonyíték ahhoz, hogy a bűnösséget a bíróság jogerősen megállapítsa. Ennek főbb okai a következők lehetnek:

A mérgezések tényét általában megnyugtatóan lehetett tisztázni. Miután azonban a mérgezés a természeténél fogva leplezett tevékenység, ezért a mérgező személyének megállapítása már nehéz feladat. A családtagok sérelmére történt büntettek-nél az indítékokat feltérképezni, és személyekre helytállóan, megalapozottan lebontani, csaknem lehetetlen.

Ha pedig a bűnös cselekmény csak jóval az elkövetés után jut a hatóságok tudomására, az időmúlás további bizonyítási nehézségeket idézhet elő. A személyi bizonyítékok, a tanúvallomások meggyőző ereje az idő előrehaladtával egyre gyengül, ezért azok egyre kevésbé alkalmasak arra, hogy a bíróság a döntését felelősséggel rájuk alapíthassa.

A perekben jól felkészült ügyvédek lelkiismeret-

⁹ Periratok, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár, MTI hírarchívum (ld. részletesen a felhasznált irodalom jegyzékében).

tes munkával, illetve nemegyszer a törvényesség határán lévő praktikákat is bevetve, védték a vádlottakat.

Az arzénes perek vádlottjai általában megváltoztatták a csendőrök és a vizsgálóbíró előtt tett beismerő vallomásaikat. A tanúknak pedig évekkal, évtizedekkel korábbi történésekről kellett vallomást tenniük.

A bűnügyi technika tudománya a XX. század első évtizedeiben még gyerekcipőben járt, a hatóságok ekkor még kevésbé számíthattak a döntést megkönnyítő szakértői közreműködésre.

A bírácoknak tehát kedvezőtlen feltételek mellett kellett a lelkiismeretük szerinti döntéseket meghozniuk.

A rendelkezésre álló bírósági iratok alapján ma is meggyőződéssel állítható, hogy az ügyekben magas színvonalú, lelkiismeretes jogászai munkával **döntöttek a vádlottak sorsáról.**

Dr. Borsos József, a Szolnoki Királyi Ügyészség elnöke a bűncselekmény-sorozattal kapcsolatos nyomozások irányítására a nagy gyakorlattal rendelkező kiváló kollégáját, dr. Kronberg **Jánost je-lölte ki.**

A tiszazugi arzénes perek minden ügyében az Erdélyhez ezer szállal kötődő, az Alsófehér Vármegyei Vízakna településen született, a Kolozsvári Jogtudományi Egyetemen 1909-ben diplomát szerző, majd a Nagyszabenyi Királyi Ügyészségről 1920-ban Szolnokra áthelyezett dr. Kronberg **kép-viselte a vádat.**

A Szolnoki Királyi Törvényszéken tárgyalt valamennyi arzénes perben a dr. Fuchs (későbbi nevén: Falkai) Gyula által vezetett bírói tanács járt el.

A fellebbviteli eljárásokban is számos elismert és köztiszteltben álló jogász működött közre.

Közülük is ki kell emelni dr. Finkey Ferencet, a Kúria bírói tanácsának elnökét, akit mind a mai napig a legkiválóbb magyar büntetőjogászként tartunk számon.

Finkey Ferenc 1887-ben kezdte meg jogi tanulmányait a sárospataki Református Jogakadémián, majd a kolozsvári Jogtudományi Egyetemen 1892. január 23-án avatták doktorrá. 1893-ban Sárospatakon kezdte jogtanári munkáját, majd 1912-től a kolozsvári, 1915-től a pozsonyi, 1921-től pedig a szegedi egyetemek professzora volt.

Tudományos tevékenysége során a büntetőjog mindhárom ágát egységében szemlélte. Sorozatban írta a kiváló szakmai cikkeket, tanulmányokat. Tankönyvei, publikációi nemcsak a XX. század első felének büntetőjogi gondolkodására voltak nagy hatással, azokat napjainkban is alapművekként tekintjük.

Király Tibor szavaival élve: *Finkey Ferenc a büntetőjog igazi polihistora volt.*¹⁰

Finkey Ferenc kivételes elméleti felkészültségét harmincévi tanári munkája után gyakorló jogászként is a legmagasabb szinteken hasznosította.

1923-ban Vargha Ferenc koronaügyész felkérésére – félévnyi vívódás után – elfogadta a koronaügyész-helyettesi tisztséget.

*„Varghának abban is igaza volt, hogy ez az új állásom nem messze esett eddigi tudományos pályámtól. Eddigél is jogi lapjainkban nagy buzgalommal kritizáltam bírói gyakorlatunkat, az alsó és felső bíróságok, magának a királyi Kúriának ítéleteiben észlelt hibákra, tévedésekre bátran rámutattam. Most egyenesen ez lett a hivatalos feladatomban és mindennapi munkám, hogy bonckés alá vegyem az első és másodfokú bíróságok jogerős ítéleteit, és ha valamelyikben téves, a büntető törvényekkel ellenkező felfogást látok, az ilyen törvénysértő ítéletet vigyem a Kúria elé, hogy azt helytelenítse, esetleg orvosolja... Emellett természetesen a rendes perorvoslatokat, semmiségi panaszokat kellett a Kúria előtti tárgyalásokon előterjesztenem.”*¹¹

Koronaügyész-helyettesként a Kúria előtt egyebek mellett olyan – még ma is széles körben ismert – hatalmas közfelháborodást kiváltó, nagy sajtóérdeklődéssel kísért ügyben is eljárta, mint a Léderer házaspár által Kodélka Ferenc sérelmére elkövetett darabolós gyilkosság.¹²

10 KIRÁLY Tibor: *Finkey Ferenc nézetei a büntetőeljárásai jogról.* In Szathmáry (szerk.) i. m. 63.

11 FINKEY Ferenc: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból,* Sárospatak, 1944, 104. o.

12 *Pesti Hírlap* 1926. március 18/63. száma.

Gyakorló jogászi tevékenységének következő, ötéves időszaka kúriai tanácselnöki munkája volt. 1930. október 31-én tette le a kúriai tanácselnöki esküjét.

„Ez az állás nagy emelkedés volt reám, hiszen ez a legmagasabb és díszesebb positio magyar bíró számára, amit hosszú munkássága jutalmául elérhet. Egyúttal az utolsó lépcső azoknak, akik még innen is feljebb, a legmagasabb bírói, vagy királyi ügyészi méltóságra juthatnak.”¹³

A Kúria – gyilkossági, csalási, okirathamisítási ügyeket tárgyaló – III. tanácsát vezette. „Tanár koromban többször elnököltem a büntetőjogi praktikumaimban tartott főtárgyalásokon, hogy hallgatóimnak bemutassam, miként kell is lefolynia egy szabályszerű bűnügyi főtárgyalásnak. S most a mindenható rendeltetéséből valóságos hivatásom lett az elnöklés és pedig nem is álmodott magas méltóságban.”¹⁴

„Statisztikai évkönyvek adataiból tudhatjuk, hogy az 1923 és 1941 közötti években halálos ítéletet a bíróságok túlnyomó többségben csak gyilkosság miatt mondtak ki. A halálbüntetések átlaga a kettő alatt volt.”¹⁵

Finkey Ferenc tudományos publikációiban, tankönyveiben következetesen halálbüntetés ellenes nézeteket vallott. „A halálbüntetés egy kegyetlen, durva erkölcsű korszak maradványa, melynek művelt állam Btk.-ében nem szabadna helyet foglalnia... Az igazság és a jog nem absolut, nem rideg formai megtorlást követelnek, hanem szigorú, de emberies, erkölcsös és jótékony hatású megtorlást.”¹⁶

Az 1933-ban írt tanulmányában a halálbüntetést továbbra is ellenzi és azt egy kultúrállam büntetési rendszerével összeegyeztethetetlennek tartja, azonban leszögezi azt is, hogy annak fenntartása vagy eltörlése nem kizárólag büntetőjogi vagy

pönológiai szakkérdés, inkább jogbölcészeti, illetőleg általános jogpolitikai és kultúrpolitikai kérdés.¹⁷

Mindezek után tény, hogy Finkey Ferenc halálbüntetéssel kapcsolatos tudományos nézetei, valamint az általa vezetett kúriai tanácsnak a legnagyobb horderejű tiszazugi arzénés perekben hozott döntései, nem mindig fedték le egymást. Ezt azonban nem szabad felróni a XX. század legnagyobb magyar büntetőjogászának. Finkey hitvallása szerint a büntetőjog kutatása során a gyakorlat értékelése legalább olyan fontos volt számára, mint a normatív szabályok vizsgálata.

„Eléggé változatos munkám volt tehát ötévi tanácselnökségem alatt s bátran megállapíthattam, hogy az élet súlyosabb, borzalmasabb bűneseteket produkál, mint aminőket tudományos ember elképzelhet. Nagy tanulságul szűrtem le, hogy a büntető bírónak nem szabad szobatudósnak lennie. Merem mondani, hogy én tanár koromban sem voltam az, mint bíró pedig mindig a megelőzésnek, az állam és a társadalom védelmének vezérelvét igyekeztem összeegyeztetni a megtorlás és az igazságosság eszméivel.”¹⁸

„Bizony, elméleti álláspontomat a halálbüntetés ellen, az igazság és a társadalom védelme érdekében nekem is szögre kellett akasztanom és több halálos ítéletet mondtam ki, melyben a vádlottak mellett valóban nem lehetett semmi nyomós enyhítő körülményt megállapítani. Nagyon sokat tanultam ezekből a gyakorlati esetekből, amiknek tudományos munkám során is hasznát vettem.”¹⁹

A Kúria Finkey vezette tanácsának négy tiszazugi arzénés ügyben, öt vádlott esetében kellett döntenie a Szolnoki Törvényszéken kihirdetett és a Budapesti Királyi Ítéletábla által helybenhagyott

13 FINKEY Ferenc: i. m. 106. o.

14 FINKEY Ferenc: i. m. 107. o.

15 HORVÁTH Tibor: A halálbüntetés abolíciója Magyarországon. In *Acta Universitatis Szegediensis* 235. o.

16 FINKEY Ferenc: *A magyar büntetőjog tankönyve* (második kiadás) Budapest, 1905, 410-411. o.

17 Finkey Ferenc: Büntetéstanai problémák. Az MTA Jogtudományi Bizottságának Kiadványsorozata 4. szám, Budapest, 1933. 54-55. o.

18 FINKEY Ferenc: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból, Sárospatak, 1944, 109. o.*

19 FINKEY Ferenc: i. m. 108. o.

halálos ítélet elleni semmisségi panaszról. Mind a négy ügyben több vádlott ellen folyt a büntetőeljárás. Bár kétségtelen, hogy a vádlottak tevékenysége számos ponton kapcsolódott egymáshoz, ezeknek az ügyeknek minden vádlottra kiterjedő teljes körű elemzése jelentősen meghaladná e tanulmány terjedelmi lehetőségeit.

A továbbiakban ezért csak az alsóbíróságok által halálbüntetéssel sújtott öt asszony tevékenységét és jogerős büntetéseik indokait érintem.

Kardos Mihályné²⁰

1930. december 3-án a Finkey vezette kúriai tanács tárgyalta a harmadik tiszazugi arzénos perben elítélt 53 éves Kardos Mihályné büntetőügyét.

A Szolnoki Királyi Törvényszék Kardos Mihálynét kétrendbeli gyilkosság büntette miatt ítélte halálra.

A nagyrévi asszony 1919. november 19-én, az első házasságából származó Kovács Sándor nevű fiát, majd 1922 áprilisában férjét, Kardos Mihályt úgy ölte meg, hogy az ételükbe légyapírból kivont, arzén tartalmú mérget kevert és azt nekik elfogyasztásra átadta. A fiát azért gyilkolta meg, mert iszákos, munkakerülő volt, aki nem akart dolgozni és az anyja attól félt, hogy a fiú az egész vagyonát elherdálja. Kardos Mihály pedig rendszeresen italozott, idegen nők után szaladgált, idegen asszonyokkal „enyelgett” és durván bánt a feleségével. A férjnek ezért kellett meghalnia.

Kardos Mihályné a csendőrség előtt teljes beismerésben volt és részletesen elmondta, hogy férjét és fiát italban, illetve ételben mikor és miért mérgezte meg.

Beismerésben volt a vizsgálóbíró előtt is, de anynyiban megváltoztatta vallomását, hogy az ételbe, illetve italba Fazekasné, a bábaasszony keverte a mérget. Ezt a vallomást fenntartotta a főtárgyaláson is.

A törvényszék a csendőrség előtt tett vallomást fogadta el, mert a főtárgyaláson Kardosné a vallomás visszavonását nem tudta kellően megokolni.

Részlet a Budapesti Királyi Ítéltábla 1930. május 10-én kihirdetett B.VII.2935/1930/42. számú ítéletéből:

„A büntetés kiszabásának felülvizsgálatánál a kir. ítélőtábla úgy találta, hogy bár az elsőfokú bíróság a bűnösségi körülményeket nem is sorolta fel kimerítően és nem mérlegelte minden tekintetben helyesen, azt azonban helyesen állapította meg, hogy a vádlott javára a Btk.-nak sem a 91., sem a 92. §-a nem alkalmazható. A vádlott büntetlen előéletén kívül a kir. ítélőtábla még enyhítő körülményként vette figyelembe azt, hogy vádlottat a férje elhanyagolta, más asszonyok után járt, s vele gorombán bánt, mely magaviseletével házastársi viszonyukat boldogtalanná tette. Ennek az utóbbi körülménynek azonban nem tulajdonított nagy nyomatókat, mert adat nem merült fel arra, hogy néhai Kardos Mihály annyira goromba lett volna a vádlotthoz, hogy a vele való együttélést elviselhetetlenné tette volna. Maga a vádlott sem állította s egy tanú sem vallotta, hogy a vádlottat tetteleg is bántalmazta volna. Különben helyesen mutatott rá a kir. törvényszék, hogy a vádlott ettől a férjétől is elválhatott volna, hisz ő maga vallotta, hogy elhídegült tőle, s előbbeni két férjétől már elvált. Fiának rossz magaviseletét azonban a kir. ítélőtábla sem fogadta el enyhítő körülménynek – mert a vádlott által felhozott erkölcsi tévelygések, hogy szeretett kártyázni és e szenvedélyének kielégítése végett anyjától egyes dolgokat ellopott –, a falusi mulatni vágyó s vagyonos szülőkkel rendelkező fiatal legényeknél igen gyakoriak – ezek még a vádlott fiánál a tanúk által is igazolt gyenge testi és szellemi fejlettségére is visszavezethetők –, s az ily rossz magaviselet megbocsátására beteg gyermekével szemben elsősorban az édesanyja hivatott.”

Idézeta Magyar Királyi Kúria B.III:4266/1930/45. számú végzéséből:

„Semmisségi panaszt jelentett be a vádlott csatlakozásával a védő a Bp. 385. § 1. b. pontja alapján, mert a vádlott cselekménye nem bűnsegédi részességnek minősített és 3. pontja alapján a Btk. 92. §-ának nem alkalmazása miatt.

20 Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3676/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

A panasznak a Bp. 385. § 1. b. pontjára alapított részét a kir. Kúria a Bp. 434. § 3. bekezdése értelmében visszautasította, mert a bűnsegédi részességet a védelem azzal a tényállítással kapcsolatban vitatta, amely szerint a mérget egy esetben sem a vádlott, hanem mindig Fazekas Gyuláné adta be és így a panasz nyilvánvalóan a kir. ítélőtáblának ellenkező ténymegállapítása ellen irányul, ami ellen pedig semmiségi panasznak nincs helye.

A büntetés kiszabásának felülvizsgálatánál a kir. Kúria elfogadta a kir. ítélőtábla által kiemelt bűnösségi körülményeket és azok értékelését, de azt az alábbiakkal egészíti ki.

A sértettek kifogásolható életmódjának, mint enyhítő körülménynek a kir. Kúria azért sem tulajdonított nagyobb nyomatókat, mert akkor, amikor a vádlott a mérget beadását megkezdte, mind a két sértett már hetek óta betegen feküdt és így a vádlott a cselekmények elkövetésekor nem állt a sértettek helytelen életmódjának közvetlen, elkeserítő hatása alatt.

A két alsóbíróság által elfogadott enyhítő körülményeken felül a kir. Kúria további enyhítő körülmények gyanánt mérlegelte ugyan a vádlott erkölcsi érzületének a fogyatékoságát, ami előidézője lett annak, hogy a bűnelkövetésre készítő érzelmeinek nem tudott kellőképpen ellenállani –, továbbá a két cselekmény elkövetése óta eltelt hosszú időt, azonban ennek a két enyhítő körülménynek sem tudott a kir. Kúria nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mert az a körülmény, hogy a vádlottat nem egyetlen, régen elkövetett cselekmény terheli, hanem első cselekménye után 3 év elmúltával másik, ugyanolyan súlyos büntetést követett el, tehát nem egy bűnös indulattól egyszer elvakítva cselekedett, hanem első tette után utólag – az eredmény láttára sem riadva vissza –, megismételte a tettet – ez a vádlott bűnre való hajlamosságát, megátalkodott rossz jellemét bizonyítja, ami végeredményben egy további súlyosító körülményként értékelendő.

Az ezek szerint kevésbé jelentős enyhítő körülményekkel szemben a kir. ítélőtábla helyes értékelése szerint igen nagyszámúak és nyomatókúak a súlyosító körülmények, így a Btk. 91. vagy 92. §-ának alkalmazására a kir. Kúria sem talált törvényes alapot.

Ezért a Bp. 385. § 3. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszt, mint alaptalant a Bpn. 36. § 1. bekezdése értelmében elutasította.”

Kardos Mihályné kegyelmi kérelmét elutasították, az ítéletet 1931. január 13-án végrehajtották.

Lipka Pálné²¹

A Kúria 1931. május 13-án Holyba Károlyné és három társa büntetőügyében döntött Lipka Pálné sorsáról.

A Szolnoki Királyi Törvényszék 1929. december 14-én Lipka Pálnét háromrendbeli gyilkosság, egyrendbeli felbujtóként elkövetett gyilkosság büntette, továbbá egyrendbeli bűnsegédi bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntettének kísérlete miatt ítélte halálbüntetésre.

Lipka Pálné 1912-ben Nagyréven légyapírból kiáztatott méreggel megölte a gondozásában lévő, a betegsége miatt magatehetetlenül ágyban fekvő Kardos Áronnét. Kardosné korábban az eltartása fejében minden vagyonát Lipkánéra íratta, aki azonban megelégette az ápolással járó terheket és elhatározta, hogy Kardos Áronnét megöli.

Légyapírból arzént áztatott ki, majd a mérget kávéskanálnyi adagokban rendszeresen áldozata ivóvizébe téve itatta azt meg a sértettel, amíg az meg nem halt.

Lipkáné 1921-ben Ókécskén, az anyai ági féltestvérét, a betegségeitől sokat szenvedő magával tehetetlen, mankón járó Zsiros Györgyöt, az arzént ezúttal is a sértett ivóvizébe adagolva, azért ölte meg, hogy a szenvedésektől megszabadítsa.

Még ugyanebben az évben Zsiros Györgyné, aki apai ágról volt Lipkáné féltestvére, a gondozása, eltartása fejében a vádlottra íratta vagyonát. Lipkáné Ókécskére költözött Zsirosnéhoz, akivel csaknem egy évig együtt lakott. Zsirosné eleinte fennjáró, később ágyban fekvő beteg lett. Az aszszony házsártos, kötekedő és összeférhetetlen természetű miatt a vádlott nagyon elidegenedett tőle és elhatározta, hogy őt is megöli. Tervét a korábbiakkal azonos módon, légyapírból kiáztatott arzén folyamatos ivóvízbe adagolásával hajtotta végre.

21 Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3354/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

Az 1919. év végén Köteles Istvánné sirva panaszkodott Lipkánénak, hogy akkori férje, Kókai László nagyon goromba hozzá. Lipkáné erre azt mondta az asszonynak, hogy miért nem csinál vele valamit és felajánlotta, hogy ő majd hoz „neki valót”.

A légyapárból kinyert arzén mérget még aznap elvitte Kötelesnének azzal a kioktatással, hogy apródonként, vízben adagolva adja be azt a férjének, mert a mérég így nem olyan hirtelen öl.

Az 1923. év tavaszán Pápai Lajosné arról panaszkodott Lipkánénak, hogy a férje nagyon megverte, és emiatt ő méreggel el akarja pusztítani az urát. Arra kérte Lipkánét, hogy adjon neki mérget. Lipkáné teljesítette is a kérést, de Pápai attól nem halt meg, hanem később Pápainé Fazekasnéól kapott mérget, amitől azután el is halt Pápai.

A törvényszék 1929. évi december hó 14. napján B.I.3354/1929/46. számú ítéletében büntetés kiszabását indokolva Lipkáné javára enyhítő körülményként értékelte a cselekmények elkövetése óta eltelt hosszabb időt és a büntetlen előéletet, továbbá idősebb korát. Ugyanakkor súlyosító körülményként vették figyelembe a többszörös halmazatot, továbbá, hogy aljas vagyoni érdekből a rokonait is megölte.

A bíróság értékelése szerint Lipkáné olyan elvetemült gonosz lelkű, hogy a társadalomra és a közbiztonságra nézve egyenesen közveszélyessé vált, amiért is a súlyosító és enyhítő körülmények gondos mérlegelésével őt bűnösségének fokával és bűncselekményeinek súlyával arányban álló legsúlyosabb büntetéssel sújtotta.

A Budapesti Királyi Ítéletábrla az 1931. évi január hó 29-én kihirdetett B.VII.3147/1930/69. számú ítéletével az elsőfokú döntést helyben hagyta.

A bünteteskiszabás felülvizsgálata során az enyhítő körülményeket elfogadta, ugyanakkor a súlyosító körülményeket azzal egészítette ki, hogy a mérég adagolása által Lipkáné az áldozatainak huzamos időn át tartó, gyöttrően fájdalmas betegséget is okozott. A táblabíróság szerint Lipka Pálné esetében nem az enyhítő, hanem a súlyosító körülmények túlnyomóak, az elsőfokú bíróság a Btk. 91. §-ának mellőzésével törvényszerűen alkalmazta a halálbüntetést.

A Kúria B.III.1469/1931/72. számú ítéletével 1931. május 13-án hirdette ki a jogerős döntést.

A büntetés kiszabását értékelve, a kir. Kúria úgy találta, hogy bár Lipka Pálné a legsúlyosabb bűncselekmények többszörös halmazata terheli, mégis az elsőfokú bíróságok által kiemelt bűnösségi körülmények közül az enyhítők a túlnyomóak és ezért különösen a vádlott 68 éven felüli, tehát az aggkorhoz közelálló életkorára való tekintettel vele szemben alkalmazandónak látta a Btk. 91. §-át.

A legfelsőbb bírói fórum tehát Lipkáné halálos ítéletét életfogytiglani fegyházra enyhítette.

Szabó Lászlóné és Csordás Bálintné

A talán legnagyobb horderejű és a legsúlyosabb büntetéseket hozó tiszakürti arzénos ügy iratai az idők folyamán elvesztek, ezért az ebben az ügyben lezajlott történésekről, megállapított tényekről, továbbá a kiszabott büntetésekről valamint ezek indokairól csak a korabeli MTI tudósításokra és hírlapi cikkekre tudok hagyatkozni.

A Szolnoki Királyi Törvényszék 1930. június 21-én hirdetett ítéletet Madarász József és négy társa büntetőperében.

Az ügy negyedrendű vádlottját, a harminckilenc éves Szabó Lászlónét (sz.: Szabó Eszter) egyrendbeli gyilkosság büntette, továbbá kétrendbeli felbujtói bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntette miatt halálra ítélte.

A bíróság az ötödrendű, ötven éves Csordás Bálintné vádlottal szemben kétrendbeli gyilkosság büntette, valamint egyrendbeli felbujtói bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntette miatt szintén halálbüntetést szabott ki.

1925 januárjában Tiszakürtön Szabó László és Szabó Lászlóné felkérésére négymillió koronáért Csordás Bálintné arzénal mérgezett teával megölte a férj fivérét, Szabó Istvánt, akinek vagyónát Szabó László örökölte.

Csordás Bálintné 1925 márciusában, Tiszakürtön találkozott ifj. Madarász Józseffel, akit Szabó Lászlóné segítségével rábírt arra, hogy arzént tartalmazó ételekkel és italokkal ölje meg édesapját, id. Madarász Józsefet. Ifj. Madarász Józsefné azzal segítette elő apósa megölését, hogy Szabó Lászlóné támogatásával a férjét összehozta a cselekményhez kétmillió koronáért és ötven köteg rőzséért mérget biztosító Csordás Bálintnéval.

Szabó László, Szabó Lászlóné és Csordás Bálint-

né egymás tudtával és beleegyezésével 1925 márciusában arzénal mérgezett ételekkel és italokkal megölték Szabó Lászlóné édesapját, Szabó Mihályt, aki 1925. március 19-én halt meg. A sértett megöléséhez szükséges mérget ezúttal is Csordásné biztosította, félholdnyi kukorica termésért.

A bíróság súlyosbító körülményként értékelte, hogy a vádlottak cselekményüket önző, aljas vagyoni érdekből követték el. Csordás Bálintné esetében további súlyosbító körülménynek tekintették, hogy valamennyi esetben a mérget ő biztosította. Szabó Lászlónénál pedig az jelentett további súlyosbító körülményt, hogy mintegy felhajtója volt a gyilkosságokhoz mérget beszerző Csordásnének.²²

A Budapesti Királyi Ítéletábla 1930. december 18-án helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.²³

A Kúria 1931. április 28-án a Szabó Lászlónéval és Csordás Bálintnéval szemben kiszabott halálos ítéletet helybenhagyta. A Budapesti Hírlap április 30-ai számában, az 5. oldalon megjelent tudósítás szerint a döntést azzal indokolták, miszerint:

„A két halálos ítélettel kapcsolatban a Kúria hangoztatta, hogy az elkövetett cselekmények súlyossága, továbbá az a körülmény, hogy a felháborodott közvélemény megnyugtató példát kell statuálni: méltányossá, igazságossá és megokolttá teszi a száz százalékos megtorlást.”

A kegyelmi kérvények elutasítása után 1931. június 17-én a halálos ítéleteket végrehajtották.²⁴

V. Takács Lajosné²⁵

A Kúria 1932. május 19-án zárta le jogerősen V. Takács Lajosné és nyolc társa büntetőügyét.

A Szolnoki Törvényszék 1930. október 18-án, a hetvenkét éves V. (Verőcei) Takács Lajosné kétrendbeli gyilkosság büntette, kétrendbeli gyilkosság büntetében való felbújtói bűnrészesség, továbbá egyrendbeli gyilkosság büntetének kísérletében való felbújtói bűnrészesség miatt ítélte halálra.

Az asszony Nagyréven a férjét, V. Takács Lajost

ölte meg oly módon, hogy a kanalas orvosságába légyapírból kiáztatott arzén tartalmú folyadékot kevert. A megmérgezett gyógyszert a sértettnek 6-7 alkalommal beadta. Emellett V. Takács Lajos ételébe légykőből készített port kevert és a mérgezett kását férjével megetette. A sértett 1911. január 21-én meghalt.

V. Takács Lajosné Nagyréven Cser Lajosné apósát, id. Cser Istvánt is megölte akként, hogy arzénal mérgezett levest vitt Cser Lajosnének, amelyet az asszony beleegyezésével, a Csernével közös háztartásban élő sértettel megetetett. Id. Cser István 1912. december 20-án arzénmérgezésben meghalt.

V. Takács Lajosné, Beke Mihályné és Pápai Ferencné vádlottakat a Beke Mihály és Pápai János sérelmére elkövetett egy-egy rendbeli gyilkosságok büntetése, továbbá Nagy Károlyné vádlottat a K. (Kécskei) Takács Lajos sérelmére egyrendbeli gyilkosság büntetése kísérletének elkövetésére azáltal bírta rá, hogy a neki hozzátartozóikra panaszkozó asszonyokat arra hívta fel, hogy a sértettekkel ne kínlódjanak, azokat mérgezzék meg. A megmérgezett étket és folyadékot a tetteseknek előzetesen átadta.

A jogorvoslati eljárásban a Budapesti Királyi Ítéletábla az 1932. február 10-ei B.IV.1476/1931/82. számú másodfokú határozatában, a cselekmények indítékát kutatva, számos kérdést vetett fel, amelyekre a válaszokat is megadta.

Mi vezethette V. Takács Lajosné vádlottat akkor, amikor a neki panaszkozó asszonyoknak minden számba jöhető anyagi haszon nélkül tanácsolta a betegség, vagy emellett még más oknál fogva terhükre lévő családtagjaik mérge által történő elpusztítását? A vádlott miért vette magának a fáradságot, hogy az ehhez szükséges arzént tartalmazó légyapírt, vagy légykővet a saját pénzén beszerezze, előkészítse, majd a mérget Pápainé és Bekéné vádlott társai rendelkezésére bocsássa? Miként lehetséges az, hogy ezek az asszonyok erre az egyszerű tanácsra hallgatva, azt mindjárt megfogadták és az ápolásukra szoruló betegnek bead-

22 Az Est c. napilap 1930. június 14. számának 6. oldalán lévő tudósítás alapján.

23 MTI hírchívum Magyar Országos Tudósító 1930. december 18. nap 5., 7., 11., 12. törvényszéki kiadás.

24 MTI hírchívum Napi tudósítások 1931. június 17. 5. kiadás.

25 Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3793/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

ták, sőt Cserné vádlott is – a mérget maga besze-
rezve – hasonlóképpen cselekedett?

Ennek a megértéséhez arra a fenéig romlott
erkölcsi felfogásra kell gondolni, amely a jelen
perből, s az ezen kívül folyamatban volt hasonló
tárgyú bűnperekből kitűnően Nagyrév község asz-
szonyainak lelkét megmételtyezte.

E felfogásnak, amely szerint a tehertételt képező
beteg, öreg, nehéz természetű, vagy újszülött csa-
ládtagot el kell pusztítani, a fő képviselője volt az
arzén mérgezések kipattanásakor öngyilkossá lett
özv. Fazekas Gyuláné bábaasszony, de tevékeny
híve volt V. Takács Lajosné is, aki hasonló okból
már a saját férjét is megölte. A bajban lévő asszo-
nyok neki panaszkodtak, mintegy biztatást és se-
gítségét várva annak a bűncselekménynek az elkö-
vetéséhez, amelyre titokban nyilván már maguk is
gondoltak. V. Takács Lajosné, akinek már gyakor-
lata volt ezen a téren, a tanácsadással és biztatással
nem is fukarkodott.

A táblabíróság azt is megállapította, hogy a mér-
gezéses módszer a tiszazugi falvak asszonyai kö-
zött széles körben ismert volt.

A Magyar Királyi Kúria 1932. május 19-én a
B.III.1737/1932/87. számú ítéletével a V. Takács
Lajosné vádlott javára a Bp. 385. § 3. p. alapján
bejelentett semmiségi panaszt alaposnak ítélte.

A döntést azzal indokolták, hogy V. Takács La-
josnénál az elsőfokú bíróságok által felhozott eny-
hítő körülmények közül és részben azokon felül
nagy nyomattal vette figyelembe a kir. Kúria e
vádlott agg korát (elmúlt 72 éves), az ennek folytán
az orvosi vélemény szerint beállt szellemi gyengü-
lést, azt, hogy bűncselekményei közül háromnak,
s ezek közt épp a legsúlyosabbnak az elkövetési
ideje már az elévülés határán van, végül, hogy 3 év
óta áll bűnvádi eljárás és másfél év óta az elsőfokú
halálos ítélet súlya alatt.

Ily nagyszámú és nyomatékos enyhítő körülmé-
nyek fennforgása mellett tehát V. Takács Lajos-
néval szemben a halálbüntetés alkalmazása ellen-
keznek úgy az emberi igazság, mint a társadalmi
védekezés szükségességének az elvével. A két
alsófokú bíróság által megállapított, s a kir. Kúria

által is elfogadott súlyosító körülmények e vádlot-
tal szemben teljesen értékelve vannak az életfogy-
tig tartó fegyházbüntetés kiszabásával, indokolt te-
hát vele szemben a Btk. 91. §-ának az alkalmazása.

Finkey Ferenc „*Emlékképek és élmények életem
derűs napjaiból*” című, 1944-ben írt önéletrajzá-
ban, az arzénes perekben a halálos ítélettel sújtott
tiszazugi méregkeverő asszonyok ügyeire vissza-
emlékezve – megemlítve egy, a családját bestiális
kegyetlenséggel kiírtó kádármester ügyét is – kifej-
tette, hogy ezekben az ügyekben nem volt értelme
kíméleteskedni az emberi mivoltukból kivetkőzött
vádlottakkal szemben.²⁶

Írásom záró gondolatának az alábbi idézet szá-
nom:

„*Nem szorul azonban hangsúlyozásra, hogy a
büntető bírónak egyéni tudományos meggyőző-
dése a halálbüntetés helytelenségéről, vagyis az
abolitionalista elvi álláspontja nem ad jogcímet
arra, hogy már ez okból a halálbüntetés kimondá-
sa ellen szavazzon, ha az adott esetben a fennforgó
súlyosító körülmények miatt s enyhítők hiányában
annak alkalmazása nem mellőzhető. A bíró ugyan
természetesen legjobb jogi meggyőződése szerint
dönthet minden jogi kérdésben, de viszont ő csak a
törvény alkalmazója, így ha a törvényes szabályok
szerint nincs alap a halálbüntetés mellőzésére, az
abolitionalista nézetű bíró is köteles kimondani a
halálbüntetést. Éppúgy, mint ahogy a hat havi börtö-
nt, mint legvégső minimumot – a törvény által
fegyházzal sújtott büntett esetén – kénytelen ki-
szabni a bíró, ha meg van is győződve arról, hogy
az adott esetben ennyi büntetés túl szigorú, úgy a
halálbüntetést is, ha a Btk. 90. §-nak az esete forog
fenn, a bíróság köteles alkalmazni, ha egyszer a
törvény ezt rendeli. A törvény megtartása az ítél-
kezés alfája.*”²⁷

26 FINKEY Ferenc: i. m. 108. o.

27 Finkey Ferenc: Büntetőtani problémák. Az MTA Jogtudományi Bizottságának Kiadványsorozata 4. szám, Budapest 1933. 69. o.

A KÖZIGAZGATÁSI VÉGREHAJTÁS

A közigazgatási hatósági eljárás három szakaszra tagolható. Az első szakasz az alapeljárás, amelynek kezdete az eljárás – hivatalból vagy kérelemre történő – megindítása és ezen szakasz az elsőfokú hatóság döntéshozatalával zárul.

A következő szakasz a jogorvoslati szakasz, amely csak akkor követi az alapeljárást, amennyiben az ügyfél jogorvoslati eszközt vesz igénybe.

A harmadik szakasz a végrehajtási szakasz, amely közigazgatási hatósági eljárás esetleges, nem szükségképpen szakasza. Ugyanis erre csak abban az esetben kerül sor, ha a közigazgatási hatóság kötelezettséget állapít meg és a kötelezett határidőre a döntésben foglaltaknak nem tesz maradéktalanul eleget.

A közigazgatási hatósági eljárás végrehajtási szakasza az utolsó fázis abban az értelemben, hogy az a végrehajtható döntéshez kapcsolódik. A végrehajtás funkciója szerint a végrehajtható döntésben foglalt cél megvalósítására irányul. A közigazgatási hatósági döntés végrehajtása nem szükségszerű eleme a hatósági eljárásnak (mint, ahogy a másodfokú eljárás vagy a bírósági felülvizsgálat sem), ezzel együtt nem tekinthető eljárásjogi értelemben „új hatósági eljárásnak”. az Alkotmánybíróság értelmezése szerint.²

I. A közigazgatási eljárás végrehajtási szakaszának bemutatása az irányadó jogszabályi rendelkezések tükrében

Az **Ákr.** előkészítése során fogalmazódott meg az a gondolat, hogy a 2018. január 1. napján hatályba lépő új törvénynek nem indokolt

részletes végrehajtási szabályokat tartalmaznia, hanem a közigazgatási végrehajtást a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) rendszerében kell **újragondolni**.

Ezen alapfelvetésből kiindulva, érdemes visszatekinteni, hogy az **Ákr.** a végrehajtásra vonatkozó rendelkezések tekintetében milyen változásokat hozott a Ket.-hez **képest**:

- Az **Ákr.** nem tartalmaz a közigazgatási eljárás végrehajtási szakaszára vonatkozó általános eljárási szabályokat, hanem mögöttes jogszabályként funkcionál és a Vht.-hez **képest állapít meg speciális szabályokat**. Erre mutat rá az **Ákr.** végrehajtás fejezetéhez, azon belül a hivatkozott 131. § (1) bekezdésében foglaltakhoz fűzött magyarázat, amely arra utal, hogy „a végrehajtás szabályozási szintje hármas, a végrehajtási eljárás során az **Ákr.** rendelkezéseit a végrehajtására vonatkozó fejezet szerinti eltérésekkel kell alkalmazni azzal, hogy az általános szabályokat a végrehajtás területén primátussal bíró Vht. tartalmazza, melynek normáihoz képest az **Ákr.** végrehajtásra vonatkozó fejezete speciális rendelkezéseket tartalmaz. Leegyszerűsítve ez akként jelenik meg, hogy a Vht. szabályaihoz képest kell vizsgálni az adott jogintézményt, és az **Ákr.** végrehajtásra vonatkozó fejezetén belül kell megtalálni azt az iránytűt, amelynek alapján a jogintézmény az **Ákr.** rendszerében elhelyezhető.”³
- Az **Ákr.** leegyszerűsítette a végrehajtható döntések definícióját a Ket.-hez **képest, ugyanis**

¹ Dr. Péter Adél :főosztályvezető, BAZ Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály;
Dr. Bisteiné Dr. Neubauer Ágnes: hatósági szakügyintéző, BAZ Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály, Hatósági és Oktatási Osztály;

Dr. Poór Csilla: hatósági szakügyintéző, BAZ Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Hatósági és Oktatási Osztály -
2 13/2015. (V.14.) AB határozat

3 Az általános közigazgatási rendtartás magyarázata, Petrik Ferenc (szerk.) HVG Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2017.

akként rendelkezik, hogy a döntés végrehajtható, ha a kötelezett a hatóság végleges döntésében foglalt kötelezésnek nem tesz eleget, a hatóság döntése pedig akkor végleges, ha azt a hatóság már – az Ákr.-ben meghatározott kivételekkel – nem változtathatja meg. A hatályos törvény határidőt állapít meg a végrehajtás elrendelésének tekintetében a végrehajtható döntést hozó közigazgatási hatóság számára, amikor akként rendelkezik, hogy a végrehajtási kérelem beérkezésétől számított öt napon belül el kell rendelni a végrehajtást.

- Az **Ákr.** jelentős változást hozott a végrehajtás foganatosítása tekintetében, ugyanis általános végrehajtást foganatosító szervként az állami adóhatóságot jelöli meg. Természetesen **törvény, kormányrendelet** vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete ettől eltérően is rendelkezhet. Erre példa a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásról szóló 17/2015. (II. 16.) Korm. rendelet (továbbiakban: Korm. rendelet), mely 23. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a birtokvédelem kérdésében hozott határozata végrehajtásáról a jegyző gondoskodik, vagyis a birtokvédelmi határozatban foglaltak végrehajtásának elmaradása esetén nemcsak a végrehajtás elrendeléséről, hanem annak foganatosításáról is a jegyző gondoskodik.
- Az **Ákr.** a Ket.-hez képest az elévülés idejét öt évről három évre csökkenti.

II. A végrehajtás elrendelésének általános szabályai

A végrehajtást elrendelő hatóság kijelölésének tekintetében nem hozott változást az *Ákr.* ugyanis a végrehajtást – ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – a döntést hozó hatóság, másodfokú döntés esetében pedig az elsőfokú hatóság rendeli el.

Itt azonban utalni szükséges arra, hogy a jegyző által hozott döntések ellen az *Ákr.* 116. § (2) bekezdésének a) pontja továbbra is biztosítja a fellebbezés lehetőségét, kizárólag az általános szabályok szintjén a járási (kerületi) hivatalok döntéseivel

szembeni fellebbezés lehetősége szűnt meg, mivel a szervezetrendszeren belüli fellebbezés nem tekinthető teljes mértékben független és hatékony jogorvoslást biztosító eszköznek.

Mindezen jogszabályváltozásokat követően is előfordulhat, hogy például a jegyző helyi vízgazdálkodási hatósági hatáskörében eljárva elutasítja az ingatlan tulajdonosának kérelmét, amelyet azért terjesztett elő, mert szomszédja a csapadékvíz természetes lefolyását önkényesen megváltoztatta és emiatt az ingatlan tulajdonosok között jogvita merül fel. Az eljárást kezdeményező fél az elsőfokú döntéssel nem ért egyet, ezért fellebbezést terjeszt elő, melyben az elsőfokú döntés megváltoztatását kezdeményezi. Amennyiben a fellebbezés elbírálására jogosult hatóság a fellebbezésben foglaltakkal egyetért az elsőfokú határozatot megváltoztatása mellett kötelezi a sérelmezett magatartást tanúsító ingatlan tulajdonost arra, hogy az eredeti állapotot állítsa helyre. Ebben az esetben a kötelezést tartalmazó döntés a fellebbezést elbírálására jogosult – másodfokú – hatóság hozta, azonban a kötelezettség kikényszerítése miatt induló végrehajtási eljárásban a végrehajtás elrendelése a jegyző, mint elsőfokú hatóság hatáskörébe tartozik.

Kivételesen előfordul, hogy a közigazgatási szerv határozatát bírósági végrehajtás útján kell foganatosítani. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:8. § (1) bekezdésében foglalt esetben a birtokvédelmi eljárás lefolytatására a jegyző rendelkezik hatáskörrel. Ha a jegyző előtt folyt közigazgatási eljárás után indított birtokvédelmi perben a bíróság a keresetet elutasítja, a határozat végrehajtása – hasznok, károk és költségek kivételével – közigazgatási végrehajtás útján történik; ha ellenben a bíróság a keresetnek akár csak részben is helyt ad, bírósági végrehajtásra kerül sor.

Az első fokon eljáró közigazgatási hatóság hivatalból vagy kérelemre rendeli el a végrehajtást, ha a kötelezett önként nem teljesíti az érdemi döntésben foglaltakat. A végrehajtás elrendeléséről minden esetben külön döntésben kell rendelkezni még akkor is, ha törvény vagy kormányrendelet alapján a közigazgatási hatóság saját maga, vagyis nem az állami adóhatóság foganatosítja a végrehajtást. Ebből következően amennyiben a birtokvédelem

tárgyában hozott közigazgatási határozat végrehajtásáról a jegyzőnek kell gondoskodnia, akkor az előzőekben hivatkozott Korm. rendelet rendelkezése értelmében a végrehajtás foganatosítása előtt, a jegyzőnek külön döntésben kell elrendelnie a végrehajtást. A végrehajtást elrendelő döntésnek tartalmaznia kell mind az elrendelés, mind pedig a foganatosítás szempontjából minden lényeges körülményt, így például a kötelezett személyének megjelölését, a kötelezettséget meghatározó döntés véglegességét vagy éppen az azonnali végrehajthatóságát, a teljesítés elmaradását. (A joggyakorlatban több esetben talákoztunk olyan a végrehajtás elrendelésére irányuló végzéssel, amely tartalmát tekintve nem felel meg maradéktalanul az irányadó jogszabályi rendelkezéseknek, ugyanis megállapítja a hatóság, hogy a kötelezett a határozatban foglaltaknak nem tett eleget és újabb határidő biztosításával próbálja előmozdítani a határozatban foglaltak önkéntes teljesítését.)

Az *Ákr.* a végrehajtás elrendeléséről rendelkező döntés meghozatalát határidőhöz köti, ugyanis akként rendelkezik, hogy a végrehajtás elrendelésére irányuló kérelem beérkezésétől számított 5 napon belül rendeli el a végrehajtást, és a döntést közli a végrehajtást foganatosító szervvel is.

A végrehajtást elrendelő döntés formája végzés, mely ellen önálló jogorvoslatnak nincs helye az *Ákr.* 112. § (2) bekezdése értelmében.

A végrehajtás elrendelését megelőzően az elsőfokú hatóság köteles a teljesítés elmaradásáról minden esetben meggyőződni – (például helyszíni szemle tartásával), – ezen eljárási cselekményre azonban a végrehajtás elrendelésére irányuló kérelem beérkezésétől számított 5 napon belül kell sort keríteni.

III. A végrehajtási eljárás alapvető szabályai (Avt.)

Ebben a körben irányadóak az adóhatóság által foganatosítható végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (a továbbiakban Avt.) rendelkezései, valamint a végrehajtási eljárás során háttér jogszabály a Vht.

A végrehajtási cselekmények közül azokat kell foganatosítani, amelyekkel a leghatékonyabban érhető el a végrehajtás célja, az adósra nézve az ará-

nyosság elvének figyelembe vételével a legkisebb mértékű korlátozással jár.

Az Avt. 1. § (1)-(3) bekezdése értelmében az Avt.-t kell alkalmazni:

- az állami adó- és vámhatóság, valamint az önkormányzati adóhatóság által megállapított, nyilvántartott, törvényen vagy önkormányzati rendeleten alapuló fizetési kötelezettségek végrehajtása során;
- törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzati rendelet eltérő rendelkezése hiányában az Avt. rendelkezéseit kell alkalmazni arra a végrehajtásra, amelyet az általános közigazgatási rendtartás alapján az állami adó- és vámhatóság foganatosít;
- azon köztartozások, igazgatási és bírósági szolgáltatási díjak és egyéb tartozások végrehajtása során, amelyekre törvény az adók módjára való behajtást rendeli el (a továbbiakban: adók módjára behajtandó köztartozás).

A végrehajtással kapcsolatban felmerült költségek a készkiadás és költségátalány az adóst terhelik. Költségminimumként ingó és ingatlan foglалás esetén 5.000 forint. Az adóhatóság a költségekről – a végrehajtási költségátalány, illetve költségminimum kivételével – végzést hoz.

A végrehajtási eljárásban végrehajtható okiratokat az Avt. 29. § (1) bekezdése részletezi, ezek közül kiemelendő például:

- a fizetési kötelezettséget megállapító, véglegessé vált hatósági döntés;
- önadózás esetén a fizetendő adót, adóelőleget, adóelőleg-kiegészítést tartalmazó bevallás;
- az adózóval közölt adóhatósági adómegállapítás;
- az állami adó- és vámhatóság javára fizetési kötelezettséget megállapító jogerős bírósági határozat;
- bíróság által jogerősen jóváhagyott egyezség,
- a bírósági eljárási illetéket megállapító bírósági határozat, valamint
- a bírósági eljárási illeték tárgyában küldött bírósági megkeresés és értesítés.

Az okirat végrehajthatóságához külön intézkedésre nincs szükség. A végrehajtható okiratban

szereplő tartozásnak értelemszerűen lejárt esedékességűnek kell lennie, illetve kizárólag az elévülési határidőn belül foganatosítható a végrehajtás.

Az adóhatóság az eljárás megindítása előtt az adóst felhívhatja a tartozás megfizetésére, eredménytelen felhívás esetén azonban a végrehajtást megindítja. A végrehajtási eljárás megindításához nincs szükség külön döntés meghozatalára. A végrehajtási eljárás az első végrehajtási cselekmény foganatosításával indul.

Az adóhatóság által leggyakrabban alkalmazott végrehajtási intézkedés az adós pénzügyi intézménynél kezelt összegekre vezetett végrehajtás. Az adóhatóság hatósági átutalási megbízás (inkasszó) kibocsátása érdekében megkeresi a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltatót, mely végrehajtható okirat csatolása nélkül köteles teljesíteni az inkasszót.

Amennyiben a számlára vezetett végrehajtási cselekmény foganatosítása nem elegendő a tartozás teljes összegének behajtására, úgy az adóhatóság jövedelem-letiltással terheli meg adós bérjöveldelmét vagy nyugellátását.

A letiltás esetén az adóhatóság elsődlegesen elektronikus úton felhívja az adós munkáltatóját, hogy az adós munkabéréből, nyugellátásából a letiltásban feltüntetett összeget vonja le, és utalja át az adóhatóság által megadott számlára. Az adós munkáltatója a letiltás kézbesítését követő 15 napon belül az adós egyidejű tájékoztatása mellett tájékoztatja az adóhatóságot a havonta letiltható jövedelem összegéről, valamint a letiltást befolyásoló körülményekről, különösen a folyósított jövedelem összegéről, valamint az azt terhelő egyéb végrehajtói letiltásokról.

A munkabéréből történő levonásnál a tartozás nettó összegét kell alapul venni, letiltani az adós munkabérének legfeljebb 33%-erejéig lehet.

A munkabéréből 50 %-os mértékű levonásra kizárólag:

- tartásdíj;
- munkavállalói munkabér követelés, valamint
- a jogalap nélkül felvett társadalombiztosítási ellátás visszatérítése esetén kerülhet sor.

A levonás során természetes személy esetén mentes a végrehajtás alól a mindenkori öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegével azonos összeg.

Az Avt. rögzíti, hogy a 10.000 forintot meghaladó, de a központi költségvetésről szóló törvényben megállapított értékhatárt meg nem haladó, kis összegű követelés esetében kizárólag hatósági átutalási megbízást (inkasszó) és jövedelem-letiltást foganatosít az állami adóhatóság a behajtás érdekében.

A törvény az önkormányzati adóhatóságokra nézve nem tartalmaz a fentiekhez hasonló korlátozást, a jogszabály alapelveiben foglaltaknak megfelelően, szabadon határozhatja meg az alkalmazott végrehajtási cselekmények sorrendjét, módját.

Ingófogalás során a Vht. ide vonatkozó fejezetének alkalmazásával szükséges eljárni, azonban az Avt. – figyelemmel a bírósági és a közigazgatási végrehajtás jellege közötti eltérésekre is – számos ponton eltér a Vht. szabályaitól.

Lényeges különbség a Vht.-ban foglalt szabályozástól, hogy az Avt. szerint a végrehajtási eljárás indulhat ingófogalással is, illetve arra bármikor az eljárás során is sor kerülhet.

A Vht. alapján a vagyontárgyat terhelő zálogjogról történő nyilatkozatás a végrehajtható okirat kézbesítéséhez kötött, azonban az Avt. az adóvégrehajtás specialitásai miatt e kötelezettséget a végrehajtás során a helyszíni eljáráshoz köti, figyelemmel arra, hogy az adóhatóságnak már korábban rendelkezésére áll a végrehajtható okirat. A becsérték módosítására vonatkozó szabályozás a hatékony végrehajtást segíti elő, tekintettel arra, hogy amennyiben az árverés sikertelen volt, vagy ha a becsérték megállapítása és az árverés között a végrehajtási eljárás szüneteltetése, felfüggesztése, igényper megindítása folytán legalább 3 hónap eltelte – az adóhatóság a becsértéket módosíthatja. Az adóhatóság módosítja a becsértéket az árverés közzétételéig akkor is, ha a becsérték megállapítása és az árverés közzététele között az értékesítendő ingóság forgalmi értékében jelentős változás állt be.

A végrehajtás alól mentes vagyontárgyakat a Vht. 89-96. §-ai határozzák meg, ezeknek végrehajtás alá vonása az adós hozzájárulása vagy kifejezett kérése esetén is törvénysértő.

Az ingóságok lefoglalásának hatálya a foglalási jegyzőkönyvben történő összeírásukkal beáll, ami elidegenítési és terhelési tilalmat keletkeztet. A lefoglalt ingóság elhasználása, elzálogosítása, elide-

genítése, megsemmisítése vagy a végrehajtás alól más módon történő elvonása polgári jogi oldalról semmisséget, büntetőjogi oldalról pedig bűncselekmény megvalósítását (zártörés) eredményezi. Végrehajtás alá vonni csak az adós tulajdonát képező ingóságokat lehet, emellett minden olyan vagyontárgy is lefoglalható, amely harmadik személy birtokában van, de valószínűsíthető, hogy az az adós tulajdonát képezi.

A lefoglalt ingóságot az adóhatóság értékesítés céljából a foglalást követően haladéktalanul - az adós költségén - elszállíthatja, és a nyertes árvevőnek történő átadásig, foglalás alóli feloldásig vagy értékesíthetetlen ingóság esetében az adósnak történő visszaadásig, illetve karitatív célú hasznosításáig, vagy hulladékként történő megsemmisítésig megőrzi. Az ingóság elszállításának nem feltétele a Vht. szerinti zár alá vétel feltételeinek fennállása.

A foglalást követő azonnali elszállítás lehetőségével elkerülhető a lefoglalt vagyontárgy értékesíthetőségével kapcsolatosan előforduló kockázat, úgy, mint a vagyontárgy elidegenítése, megsemmisítése, elrejtése, megrongálódásával összefüggő veszély.

Amennyiben az adóhatóság a lefoglalt vagyontárgy elszállíttatásáról nem godoskodik, a lefoglalt vagyontárgyat az adós meghatározott időpontig az állaga megóvása mellett használhatja. Erre az esetre legtöbbször akkor kerülhet sor, ha a lefoglalt vagyontárgy elszállítása a vagyontárgy tulajdonságai miatt egyébként aránytalanul nagy terhet okozna.

Az adóhatóság részére az Avt. lehetővé teszi a járműnyilvántartásban szereplő adatok alapján történő járműfoglalást. A jármű fogalmát az Avt. értelmező rendelkezései között határozza meg, mely szerint jármű alatt kell érteni a közúti szállító- vagy vontató eszköz, ideértve az önjáró vagy vontatott munkagépet is. A járműfoglalás esetében a foglalás kiterjed az adós tulajdonában álló járműveken túl a házasársi közös vagyona tartozó járművekre is, feltéve, hogy az nem képezi a házasárs külön vagyonaát. A végrehajtó a foglalási jegyzőkönyv másolatának megküldése mellett az elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzése érdekében megkeresi a közlekedési igazgatási hatóságot. A vállalkozási tevékenységet végző adós üzemi, illetve üzleti tevékenységéhez szükséges járművére folytatott

végrehajtást a végrehajtó a jármű lefoglalás foglalási jegyzőkönyvben történő feltüntetésével fogatosítja. Ha ez lehetséges, a jármű törzskönyvét is le kell foglalni. Ha a jármű lefoglalását követő 6 hónapon belül az adós a tartozását nem fizeti meg, a végrehajtó a jármű forgalmi engedélyét is lefoglalja. Ide kapcsolódóan szükséges megjegyezni, hogy a Vht. kizárólag a gépjármű lefoglalást említi, ami sokkal szűkebb körben határozza meg a lefoglalható ingóságokat az Avt.-ben meghatározott járművekkel szemben, amely magában foglal szállító- és vontató eszközt (pl: pótkocsit) is.

Az Avt. a Vht. ingatlan végrehajtására vonatkozó szabályaitól eltérő, speciális rendelkezéseket fogalmazza meg. Az Avt. alapelveivel megegyezően nem kívánja a fokozatosságot érvényesíteni az ingatlan végrehajtással kapcsolatban sem, így a kötelező sorrendiséget eltörli, vagyis akár ezzel is lehet kezdeni a végrehajtási cselekményeket.

Nincs helye ingatlan végrehajtásnak a természetes személy és az egyéni vállalkozó adós, valamint a vele együtt élő közeli hozzátartozók lakhatását közvetlenül szolgáló lakóingatlan esetén, ha a tartozás összege az 500.000 forintot nem haladja meg. Ezen esetben az ingatlanra végrehajtási jog bejegyzése helyett jelzálogjog bejegyzését kezdeményezheti az adóhatóság.

Az adós és a vele együtt élő közeli hozzátartozók lakhatását közvetlenül szolgáló lakástulajdon a végrehajtás során csak akkor értékesíthető, ha a végrehajtás más formái nem vezettek eredményre.

Amennyiben az ingatlan közvetlenül nem az adós vagy a vele együtt élő közeli hozzátartozó lakhatását szolgálja, akkor ingatlanfoglalásnak bármilyen tartozásösszeg tekintetében helye lehet.

Az ingatlanügyi hatóság az adóhatóság megkeresés alapján a végrehajtási jogot soron kívül bejegyzni az ingatlan-nyilvántartásba, a végrehajtási jog bejegyzése ellen benyújtott végrehajtási kifogásnak nincs halasztó hatálya.

Az adóhatóság az adós tulajdonát képező ingatlan lefoglalását, illetve értékesítését mellőzheti, ha az ingatlant terhelő jelzálogjog miatt annak értékesítéséből az adóhatóság követelésének kielégítése nem várható.

Ha az ingatlan végrehajtásnak nincs helye, illetve az adóhatóság a végrehajtási jog bejegyzését

mellőzi, az adóhatóság a tartozás és járulékai erejéig az adós ingatlanára jelzálogjogot jegyeztethet be. Az adóhatóság a jelzálogjog bejegyzése végett megkeresi az ingatlanügyi hatóságot, amely a jelzálogjogot soron kívül bejegyzí az ingatlan-nyilvántartásba. A jelzálogjog-bejegyzés érdekében tett intézkedés ellen benyújtott végrehajtási kifogásnak a megkeresés alapján teendő ingatlanügyi hatósági intézkedésre halasztó hatálya nincs.

Amennyiben azonban a végrehajtás más formái nem vezettek eredményre, a tartozás kielégítésének érdekében a jelzálogjog helyett a végrehajtási jog bejegyeztetése, ezzel az ingatlan értékesítése lehetséges. Fontos azonban, hogy az adóhatóság ne kerüljön rosszabb helyzetbe amiatt, mert nem értékesítette azonnal az ingatlant, így a végrehajtási jogot a jelzálogjog ranghelyén kell bejegyeznie az ingatlanügyi hatóságnak.

Ha az adóhatóság által folytatott végrehajtási eljárásban a végrehajtással érintett fizetési kötelezettség érvényesítése a központi költségvetés, a Magyar Állam vagy a helyi önkormányzat javára történik, akkor az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzendő jogok jogosultjaként a Magyar Államot, illetve a helyi önkormányzatot kell feltüntetni azzal, hogy bírósági és más hatósági eljárásokban a jogosult képviselőjében a Nemzeti Adó- és Vámhivatal illetékes területi szerve, illetve az önkormányzati adóhatóság jár el.

Az adóhatóságnak az alkalmazandó végrehajtási cselekmény meghatározása során figyelembe kell vennie azt, hogy az adósnak mekkora összegű tartozása áll fenn és mely végrehajtási cselekmény alkalmazása lehet a célra vezetőbb a végrehajtás sikeressége szempontjából. Az adóhatóság a végrehajtási cselekmények sorrendjét maga határozza meg, azonban szükséges, hogy e választási szabadságát ésszerű határokon belül, a fennálló tartozás összegéhez képest az arányosság elvének figyelembevételével, az adóst érintő lehető legkisebb mértékű korlátozással alkalmazza.

Az ingó és ingatlanárverés szabályait az Avt. önállóan határozza meg, továbbá szétválasztja az elektronikus árverésre és a hagyományos árverésre vonatkozó szabályokat, valamint az árverésen kívüli eladással, továbbá a törvényben meghatározott ingóságokat speciális értékesítési szabályok

alapján történő értékesítésével kapcsolatos szabályait. Az állami adó- és vámhatóság a lefoglalt vagyontárgyakat elektronikus árverés útján értékesíti. Hagyományos árverés útján értékesíti az állami adó- és vámhatóság azt az ingóságot, amely helyhez kötött, nem szállítható, vagy szétszerelése speciális szakértelmet igényel, illetve tárolása különleges körülmények biztosítását igényli és nincs mód zárgondnok kirendelésére, továbbá azt a vagyontárgyat, amelynek beszállítási költsége nem áll arányban a vagyontárgy értékével és nincs mód zárgondnok kirendelésére, valamint az élő állatot és azon vagyontárgyakat, amelyek esetében törvény így rendelkezik.

Az önkormányzati adóhatóság esetében amennyiben az elektronikus árveréshez szükséges informatikai feltételek adottak, akkor annak megfelelően, ellenkező esetben hagyományos árverésen értékesíti a lefoglalt vagyontárgyakat.

A végrehajtási eljárás során az adóhatóság, illetve az önálló bírósági végrehajtó esetleges törvényt sértő intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása ellen az adós, a behajtást kérő, a behajtást kérő hatóság, továbbá az, akinek a végrehajtás jogát vagy jogos érdekét sérti - a sérelmezett intézkedés vagy az intézkedés elmaradásának a tudomására jutásától számított 15 napon belül (szubjektív határidő) - a végrehajtást foganatosító elsőfokú adóhatóságnál végrehajtási kifogást terjeszthet elő. Ha az önálló bírósági végrehajtó törvényt sértő intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása ellen az elsőfokú adóhatóságnál terjesztenek elő végrehajtási kifogást, erről az adóhatóság soron kívül értesíti az önálló bírósági végrehajtót. A végrehajtási kifogásban meg kell jelölni a sérelmezett intézkedést és azt, hogy a kifogást előterjesztő az intézkedés megsemmisítését vagy megváltoztatását milyen okból kívánja. A végrehajtási kifogást a sérelmezett intézkedéstől vagy annak elmaradásától számított legfeljebb 6 hónapon (objektív határidő) belül lehet előterjeszteni.

Az elsőfokú adóhatóság a végrehajtási kifogást az ügy összes iratával annak beérkezésétől számított 15 napon belül felterjeszti a felettes szerv részére elbírálás végett. A végrehajtási kifogás elbírálása során a jogorvoslati szerv 15 napon belül

dönt a sérelmezett végrehajtási intézkedés helybenhagyásáról, megsemmisítéséről, vagy az elsőfokú adóhatóságot az elmulasztott intézkedés megtételére kötelezi.

A végrehajtási intézkedésnek a további végrehajtási cselekményekre nincs halasztó hatálya.

Önálló fellebbezésnek van helye az adóhatóság végrehajtási eljárása során az Avt. vagy a Vht. alapján hozott végzések, valamint a végrehajtási kifogás előterjesztési határidejének elmulasztása miatt benyújtott igazolási kérelmet elutasító, a végrehajtási kifogást visszautasító és a végrehajtási kifogást elbíráló végzés ellen.

A tartozás végrehajtásához való jog az esedékeség naptári évének az utolsó napjától számított 4 év elteltével évül el. Ha az adóhatóság végrehajtási cselekményt fogantatosított, az elévülés 6 hónappal meghosszabbodik. Ha a tartozás végrehajtásához való jog elévült, a tartozást terhelő késedelmi pótlékot is elévültnek kell tekinteni. A megkeresés alapján folytatott eljárásokban – különösen a törvényszéki követelések tekintetében – az elévülés számos esetben eltérően alakul. Szükségesnek tartunk utalni arra, hogy az adóhatóságoknak az elévülés napjának meghatározásakor figyelembe kell vennie az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során a végrehajtással kapcsolatban teendő intézkedésekről szóló 57/2020. (III. 23.) Korm. rendelet 9. § (1) bekezdését, mely szerint a rendelet hatálybalépésének napjától (2020. március 24.) szünetelnek a rendelet hatálybalépésének napján az adóhatóság előtt folyamatban lévő, az Avt. szerint fogantatosított végrehajtási eljárások – a végrehajtási eljárás során lefoglalt vagyontárgyak értékesítésére irányuló eljárások és a veszélyhelyzet során előírt kötelező járványügyi intézkedések megsértése miatt kiszabott követelésekre folytatott eljárások kivételével – a veszélyhelyzet megszűnését (2020. június 18.) követő 15. napig.

Az állami adó- és vámhatóság az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény 2018. január

1. napjától hatályos szabályozása alapján általános végrehajtási hatósággá vált. Az állami adó- és vámhatóság feladata egyrészt az általa nyilvántartott adó- és vámtartozások behajtása, másrészt a különböző ágazati törvények által rá delegált, adók módjára behajtandó köztartozások behajtása, illetve az egyéb köztartozások behajtása.

Az adók módjára behajtandó köztartozás végrehajtása során a behajtást kérő megkeresése alapján természetes személy esetében a belföldi lakóhelye, szokásos tartózkodási helye vagy szokásos fellelhetőségi helye, ennek hiányában utolsó ismert belföldi lakóhelye, egyéni vállalkozó esetében a székhelye szerint illetékes önkormányzati adóhatóság, jogi személy és egyéb szervezet esetében az illetékes állami adó- és vámhatóság jár el, kivéve, ha törvény a tartozás beszedését más szerv hatáskörébe utalja. Az önkormányzati adóhatóságot megillető tartozások megkeresés alapján történő végrehajtása esetén a végrehajtást az adózóra az általános illetékességi szabályok szerint illetékes állami adó- és vámhatóság folytatja le.

Az adók módjára behajtandó köztartozások vonatkozásában szükséges kiemelni, hogy az önkormányzati adóhatóság végrehajtói hatásköre jelentősen leszűkült 2018. január 1. óta. Kizárólag azon köztartozások (Art. 7. § 34. pont), igazgatási és bírósági szolgáltatási díjak és egyéb tartozások végrehajtására korlátozódik az önkormányzati adóhatóság hatásköre, amelyek nem az Ákr.-en alapulnak és azokra törvény az adók módjára való behajtást írja elő, a kötelezett természetes személy, és az adók módjára behajtást előíró törvény nem az állami adóhatóságot nevesíti végrehajtó hatóságként, vagy nem rendelkezik a végrehajtást fogantatosító szervről.

A fentiekben túlmenően szükséges megemlíteni a törvényszéki végrehajtók hatáskörét érintő változást is, mely szerint a törvényszéki végrehajtók hatáskörébe tartozó és 2018. december 31. napját követően kiállított végrehajtható okiratok esetében az állami adó- és vámhatóság jár el, illetve fogantatosítja a végrehajtási cselekményeket, intézkedéseket az Avt. rendelkezései alapján.

INTERJÚ DR. SZITÁS BENEDEKKEL

Ügyvédi Kamaránk egyik célja, hogy a megyénkben működő, rendkívül tapasztalt ügyvéd kollégák példaadó életéről, munkásságáról beszámoljunk és azt megismertessük minden kedves olvasóval, kollégával.

Dr. Szitás Benedek mind az ügyvédi, mind pedig oktatói tevékenysége kapcsán közismertségre tett szert. Jelen számunkban a vele készült interjút olvashatják.

– Mesélj a családi háttéréről! Honnan ered az elhatározás, hogy jogi pályára léptél?

– Édesapám jogász volt, ügyész volt világ életében, nyugdíjas korában az egyetemen tanított római jogot. Volt egy testvérbátyám, aki egy évvel volt idősebb nálam, sajnos már meghalt, ő szintén jogász volt, a Szegedi Egyetemre járt. Mindig azt szoktam mondani magamról, hogy egy életen keresztül a jogi, az ügyvédi pályán kallódtam, pedig szívem szerint építész szerettem volna lenni. Nagyon szerettem az építészetet és ez egész életemben egy örök kielégítetlen szerelem maradt az architektúra iránt.

Nem bántam meg, hogy jogi pályára mentem, de amikor eldöntöttem, hogy jogász leszek, nyilvánvalóan a családi hagyomány billentette 51 %-ra a döntésemet, de az architektúra iránti szerelem az örök maradt. Sok-sok példát tudnék ezzel kapcsolatban felhozni. Édesanyám pedig zenetanár volt.

Én 1945. február 7-én Vágkirályfán születtem. A második világháború miatt keveredtek oda a szüleim, hosszú lenne a történet. Vágkirályfát ma már a térképen sem lehet megtalálni, mindig úgy szoktam meghatározni, hogy ha egy térképre a Pozsony-Miskolc vonal közé egy vonalzót elhelyezünk, akkor ahol az a Vág folyót metszi, ott volt Vágkirályfa, ami olyan kicsi falu volt, hogy még anyakönyv sem volt ott, tehát engem

Vágselye településen anyakönyveztek. Egyébként Vágkirályfát jelenleg már Vágselyéhez csatolták, mint ahogy Miskolchoz csatolták régen Diósgyőrt, meg Ómassát például.

Másfél éves voltam, amikor a szüleimmel együtt visszatértünk Miskolcra, én azóta itt élek és dolgozom. Azt mondtam magamban több alkalommal, hogy itt tanultam meg írni, olvasni, gondolkodni, itt voltam először szerelmes és remélem majd a hamvaim is miskolci földben fognak porladni.

Itt Miskolcon jártam általános iskolába, a Földes Gimnáziumban érettségiztem le 1963-ban, utána az akkori gyakorlat szerint egy évig dolgoztam a Lenin Kohászati Művekben, a nagykohótól kb. 30 méterre. 1964-ben kezdtem a Szegedi Egyetemet, ahol 1968. december 22-én avattak jogásszá.

Az egyetemi oktatók közül elsősorban is Pólay Elemér professzorra emlékszem szívesen, aki egy európai hírű tudós volt, és akivel kapcsolatosan hozzá kell tenni, hogy édesapámnak volt gyerekkori iskolatársa és haláláig nagyon jó barátságban voltak. Emlékszem, hogy a véletlen úgy hozta, hogy felvételiző bizottságnak Pólay Elemér volt az elnöke, ahol én felvételiztem, de ezen túlmenően az első egyetemi vizsgám is nála volt, és éppen ezért, mert ilyen barátság volt apám és ő között, én hihetetlenül alaposan megtanultam a római jogot, aminek óriási hasznát láttam életemben. Hadd tegyem hozzá, hogy Pólay professzor, aki miután végeztem és párszor meglátogattam, fölhatalmazott, megtisztelt azzal, hogy visszategezhettem – tehát Elemér bácsinak mondanám – elmondtam Elemér bácsinak, hogy ötször vizsgáztam polgári jogból az egyetemen, az ötből teljesen egyértelműen háromszor azért kaptam jelest, mert tudtam a római jogot. Szemmel láthatóan ez nagyon-nagyon jól esett neki, de hozzá kell tegyem, hogy szerintem a joghallgatók számára talán a legfontosabb tantárgy a római jog, ebben kell megtanulni a jogászi gon-

¹ A B.-A.-Z. megyei Ügyvédi Kamara elnöke

dolgozás alapjait. Tehát azt például, hogy mi az, hogy jogviszony, mi az, hogy vélelem, mi az, hogy elévülés és még sorolhatnám, tehát a jogász gondolkodás alapjai innen valók, nem beszélve arról, hogy akár a hatályos jog is számos ponton támaszkodik a római jogi jogintézményekre.

Az egyetem után én tüneményes gyorsasággal, már 1969. január 10-től bejegyzett ügyvédjelölt voltam, ami abban az időben rekord gyorsaság volt, akkor kettő év volt a jelölti joggyakorlat ideje. Én a Miskolci 2. sz. Ügyvédi Munkaközösségbe kerültem be, a Munkaközösség vezetője dr. Komporday Zoltán ügyvéd kolléga volt, a Zoli bácsi.

Mielőtt úgymond elkezdtem volna tárgyalni, Zoli bácsi körbehordott minden bíróhoz és ügyészhez – akkor még az ügyészség a bíróság épületében volt a második emeleten, még nem is volt emeletráépítés – tehát nem sok embernek kellett bemutatnia, mindenkire bekopogtunk, és Zoli bácsi bemutatott, hogy itt van az új ügyvédjelöltünk.

Másnap délelőtt 10 órára megkaptam az első tárgyalásomat. Soha nem fogom elfelejteni, azt hiszem mindenkinek örök emlék az első tárgyalás. Harsányi László bírónál tárgyaltam, aki polgári jogi ügyeket, általában ingatlan tulajdonjogi ügyeket tárgyalt, és akiről tudni kell, hogy a pulpituson egy kicsit „szögletes” ember volt, de magánemberként egy aranszívű bájos ember. Dobogó szívvel elmentem az első tárgyalásomra, Laci bácsi – mert vele is ilyen viszonyban voltam – megkérdezte, hogy „Ki tetszik lenni?” Hát én gondoltam, hogy már ki vagyok, az biztos, de mondtam neki, hogy „dr. Szitás Benedek ügyvédjelölt vagyok.” Erre ő megjegyezte: „Nem ezt kérdeztem, alperes vagy felperes tetszik lenni?” Hát így indult az első tárgyalásom.

– Milyen kapcsolat volt akkor a bírák és az ügyvédek között?

– Tekintettel arra, hogy sokkal kevesebb bírósági és sokkal kevesebb ügyvéd volt, sokkal közvetlenebb volt a viszony, de soha nem volt baráti jellegű viszony. Volt, hogy bírósági társaságban voltam akár fehér asztalnál, de soha nem merült fel közöttünk valamelyik konkrét ügy kérdése. Bizonyos vonatkozásban én sajnálom, hogy ez a viszony ennyire formálissá vált, de azért mert az egyetemen a há-

tam mögött ült a Megyei bíróság korábbi elnökhelyettese, Lakatos Zoltán bíró úr, együtt kezdtük a pályát, és azért mert egy arasznyival magasabb dobogón ült, még nem jelentette azt, hogy nem volt ugyanaz az Ember, ő nekem és én önéki. A jelenben már ez a helyzet, de nem biztos, hogy ez a garanciája a pártatlanságnak és elfogulatlanságnak.

– Kikkel voltál együtt ügyvédjelölt?

– A Miskolci 2. sz. Ügyvédi Munkaközösségben a Szűcs Zsolttal voltam ügyvédjelölt. Összesen négy Munkaközösség volt, mindegyikben 2-2 jelölt dolgozott. Ügyvédjelölt volt még abban az időben Nyírcsákné Batta Lujza kolléganő és Nónay Gyuri, meg Lichy Jóska is.

– Milyen volt a kamarai vezetés és az ügyvéd viszonya?

– Faragó Bandi bácsi előtt tettem le az ügyvédjelölti és aztán az ügyvédi eskümet is. Róla is ugyanazt tudom elmondani, hogy egy „szögletes” ember volt, de ugyanakkor csodálatos emberi tulajdonságokkal rendelkezett, adott esetben az ügyvédet leteremtette kökeményen, de a szívét-lelkét kitette, hogy ha egy ügyvéd védelméért kellett tegyen valamit.

– A mai fiatalok nem nagyon értik, hogy miért kellett leteremteni egy ügyvédet. Ha mondanál egy esetet, ami miatt ilyen előfordult, talán világosabbá válna előttük a kép.

– Hozzá kell tegyem, hogy 1971. január 10-én lejárt az ügyvédjelölti joggyakorlati időm és én már 1971. július 3-án szombaton letettem az ügyvédi eskümet, július 5-től már ügyvéd voltam, tehát öt nap híján egy félévig voltam abban az állapotban, ahogy letettem a szakvizsga két részét. Megmondom, ügyvédjelöltként nagyon szerettem tanulni a szakmát, de nagyon nem bírtam azt, hogy 15 embernek a szolgája voltam. Akkor még az volt a gyakorlat, hogy az ügyvéd kolléga megírta a beadványt, a szerződést és ideadta a kezembe, hogy „menjél fiam, add be a polgári irodába”, „vidd be az illetékhivatalba illetékkiszabásra”. Akkor még a Fazekas utca 2. sz. alatt volt az illetékhivatal, amíg

átértem az ügyvédi munkaközösségből a bírósági polgári irodába, vagy az illetékhivatalba, elolvastam mindig minden beadványt és az volt az előnyöm, hogy én 15 ügyvédnek úgymond a stílusát, a gyakorlatát ismertem meg, ötvöztem és szűrtem le magamnak azt az ügyvédkedési stílust, fogalmazási formát, ami aztán a sajátom lett.

Itt térek vissza Bandi bácsinak egy esetére. Én az ügyvédi szakvizsgám mindkét részét kitüntetéssel tettem le, abban az időben az volt a szabály, hogy a kezdő ügyvéd kötelezően vidéken kellett kezdjen. Tekintettel arra, hogy kb. az 50-es évek elején volt egy másik ügyvéd kolléga, aki mindkét szakvizsgarészt kitüntetéssel tette le, én voltam a második, Faragó Bandi bácsi behívott és megkérdezte: „Fiam, hol akarsz ügyvédkedni?” Én mondtam neki, hogy a 2. sz. Ügyvédi Munkaközösségben.

Hát most nem tudom, hogy hogy fogalmazzak, hogy a szerencsés véletlen - nem biztos, hogy jó szó – úgy hozta, hogy volt egy kollégánk, a Barsi Rókus, aki pont akkor súlyosan lebetegedett és aztán rövid idő múlva meg is halt, de amíg szegény Rókus (Isten nyugosztalja!) ügyvédkedett, az irodájában egy borzasztó rendetlen ember volt.

Amikor Rókus megbetegedett én rögtön a helyére ültem, az volt az első feladatomban, és emlékszem, hogy emiatt hosszú időn keresztül késő estig bent ültem, hogy valami rendet rakjak az iratai között és átlássam az ügyeit.

Amikor még ügyvédjelölt voltam, egyszer Bandi bácsi átjött a Munkaközösségbe, és Rókusnak valamilyen ügyéről kért információt. Ott a helyszínen meglátta, hogy az iratai között micsoda rendetlenség volt és akkor nagyon gorombán letolta Rókust, kihúzta a fiókjait és a szoba közepére összeszórta, összegörgette az egészet.

Persze a rendetlenség viszonylagos volt, mert ha egy ügyfél bejött Rókushoz és mondta, hogy „ügyvéd úr tetszett két évvel ezelőtt küldeni egy felszólító levelet és abban az ügyben ez, meg az a fejlemény, akkor Rókus percek alatt megtalálta a levelet abban az eszméletlen rendetlenségben.

Hát így kerültem én a Miskolci 2. sz. Ügyvédi Munkaközösségbe a Barsi helyére az asztalához.

Azért kellett a kezdő ügyvédeknek vidékre menni, mert fizikailag nem volt hely arra, ahova leültessenek egy új ügyvédet.

Tehát részben az én vizsgaeredményem, részben pedig a sors kegyes véletlene folytán adódott lehetőségem, hogy a Kettesben kezdtem és ott is maradtam, egészen addig, amíg onnan kiválva egyéni ügyvéd nem lettem.

Kárpáti Laci bácsi az Országos Ügyvédi Tanács elnöke, akivel egyébként szintén jó viszonyba kerültem, egyszer ellátogatott Miskolcra és Bandi bácsi átkísérte ide a 2. Ügyvédi Munkaközösségbe. Én akkor éppen az asztalomnál dolgoztam és Laci bácsi megkérdezte: „Kedves Szitás elvtárs, mondd meg, hogy szerinted miben van a munkaközösségnek a szocialista tartalma?”

Akkor azt mondtam neki – és ebben igazam volt – hogy a munkaközösségben közösen végzünk munkát. Manapság már egyéni ügyvédként abszolút elszigetelten dolgozunk. Akkor ha volt egy ügyem, átmentem a másik szobába és megkérdeztem egy idősebb tapasztaltabb ügyvéd kollégától, mondjuk Tóth Feri bácsitól, vagy Komporday Zoli bácsitól – egyébként Zoli bácsit tekintem az első számú mesteremnek – hogy mi lehet a megoldás az adott helyzetben, mit csináljak, hogyan csináljam...stb? Tehát meg volt a közvetlen kapcsolat, és ha ez szocialista tartalom, akkor szocialista tartalom, de csak azt tudom mondani, hogy a munkaközösségben ez megvolt.

Akkor egyénileg kerestek engem, mert bár az volt a forma és az előírás, hogy az ügyfél a munkaközösség részére adott megbízást, de ez nem volt igaz. Akkor is egyénileg kereste az ügyfél az ügyvédet, de nekem meg volt a lehetőségem, hogy a 15 ügyvédnek a gyakorlatából szűrtem le a magam számára a helyes stílust és módszert, és ugyanúgy megvolt a későbbiekben is a lehetőség, hogy tudunk közvetlen kapcsolatot létesíteni.

1970-ben volt kamarai elnökválasztás, amikor Faragó Bandi bácsit újraválasztottuk és akkor kitalálták az elvtársak, hogy a kamarai választási bizottságban legyen egy ügyvédjelölt is, melyre engem kértek fel, hogy legyek a kamarai választási bizottságnak az ügyvédjelölt tagja, mert ez így volt szocialista, így volt elvtársi. Akkor 72 ügyvéd volt az egész megyében, Bandi bácsit 71 szavazattal választottuk újra, ő nyilván saját magára nem szavazott. Akkor még mindenki ismert mindenkit, közvetlen, baráti kapcsolat volt közöttünk.

– **Kinek fizetett az ügyfél a munkaközösségben?**

– A munkaközösség részére fizette a megbízó az ügyvédi díjat, ezt az irodavezető ügyvédenként összesítette, ez lett a meghatározó bevétel a munkaközösségnek, ebből levonták a munkaközösség fenntartásával kapcsolatos költségeket és a maradékot aztán elosztották és eztán adózott mindenki. Minden hónap elején meg is kaptuk a havi fizetést, az arra már pontosan nem tudok visszaemlékezni, de úgy rémlik, hogy kb. 2/3-át megkaptuk a bevételnek, ez attól függött hogy mennyi volt a munkaközösség összbevétele, mert a fenntartási költségek állandó nagyságrendet képviseltek, és ha sok volt a bevétel, akkor arányosan több jutott a tagoknak.

Természetesen voltak egyéb díjazások is, de persze ezt töredelmesen mindenki tagadta. A pénzen kívül voltak akkor egyéb munkajutalmak, pl. volt, hogy egy ügyfél behozott nekem egy csirkét, vagy egy demizson bort, vagy karácsony előtt disznórost. Volt olyan is, hogy élő csirkét kaptam.

– **Megmaradt a tudomány iránti érdeklődésed végig, ezen belül is kiemelkedően a retorika iránt. Téged nagyon sokan erről az oldaladról is ismernek. Mikor kezdtél el foglalkozni a retorikával?**

– Én az egyetemen azt hiszem, hogy szépreményű büntetőjogásznak indultam. Engem Fonyó Albert professzor kifejezetten szeretett. Nem hiszem, hogy lett volna még olyan egyetemi hallgató, akit a professzor a saját lakására meghívott, ahol elmondhattam neki, hogy mit tanultam, meddig jutottam, ő adott tanácsokat. Fonyó professzor egy nagykulturájú ember volt, de ugyanakkor megközelíthetetlen, de engem valamiért szeretett.

Én elméletileg szerettem a büntetőjogot, de a gyakorlat számomra kiábrándító volt, két oknál fogva: egyrészt az ügyfelek összetétele miatt, másrészt pedig azért, mert nagyon vádcentrikus volt a bíróság ítélezési szemlélete és gyakorlata, az ügyészség túlhatalma miatt. Hát micsoda jogi nonszensz volt, hogy az ügyészségnek volt bírósági felügyeleti osztálya... Akkor volt az a szlogen, hogy az ügyész közokirattal bizonyította a vádat, lévén a vádirat közokirat, hát ez nem fért össze az

én gondolkodással, és ezért aztán alapvetően áttértem a polgári jogra.

Akkor elsősorban elsősorban polgári eljárásjoggal foglalkoztam, néhai Névai László professzor, akivel szintén jó barátságban voltam, ezért úgy említem csak, hogy Laci bácsi, szóval Laci bácsinak volt Budapesten egy tudományos munkaközössége és én annak tagja voltam, ott tartottam előadásokat is, abban az időben polgári eljárásjogi cikkeket is írtam és tanulmányokat, pályaműveket is polgári eljárásjogból. A legterjedelmesebb pályamunkám „*Jóhiszeműség a polgári perben*” címmel jelent meg, mely 320 gépelt oldal volt.

Már említettem, hogy engem jelöltként rögtön bedobtak a mélyvízbe, akkor még volt arra lehetőség, hogy jelölt a megyei bíróság előtt eljárjon, április másodikán, nem egészen három hónapos ügyvédjelölti idő után egy befejezett emberölési ügyben kellett védőbeszédet tartanom. Hihetetlen drukkk volt bennem, az előző éjszaka vajmi keveset aludtam, azt hiszem, hogy megfeleltem az elvárásnak, de az első védőbeszédeim alkalmával észleltem magamon, hogy egy kicsit dadogok és ez engem borzasztóan zavart. Elhatároztam, hogy nekem ezt le kell küzdeni, ezt a beszédhibámat meg kell oldani, ezért el kezdtem tanulmányozni különféle retorikai, beszédtechnikai könyveket, hogy miként lehet a dadogást legyőzni. Hát ezen úton-módon fertőződtem meg a retorikával és rájöttem, hogy egy csodálatos tudomány a retorika, amelynek az ókorra visszanyúló gyökerei vannak, és rájöttem arra is, hogy a jogi pályán gyakorlatilag nincs olyan jogász, aki előbb-utóbb ne kerülne olyan helyzetbe, hogy kisebb-nagyobb embercsoport előtt meg kell nyilatkozzon. És az egyetemen nem tanították a retorikát. Nota bene, nem egy előadásomban mondtam, hogy jó lenne visszatérni a sötét középkorhoz, mert akkor a retorika, a grammatika és a logika a három legfontosabb tudomány volt. Szóval megfertőződtem a retorikával és amióta Miskolcon a Jogi kar működik, tehát alapításától a felmenő rendszerben kijártam tanítani az egyetemre. Ennek az volt a története, hogy jó barátságba kerültem Zlinszky Jánossal, az időközben elhunyt alkotmánybíróval, aki eredetileg Dunaújvárosban ügyvéd volt és mi ügyvédként ismertük meg egymást. János ide került Miskolcra és az ő segítségével kerültem be az induló oktatói karba.

Ugyanez a helyzet Ruszoly József jogtörténeti professzorral is, neki én segitettem Miskolcra beilleszkedni. Az egyetemen aztán megkaptam a jogi kar ezüst emléklakettjét, később pedig címzetes egyetemi docens lettem. Azt kell mondjam, hogy a retorikai szakma befogadott egyetlen jogászként, a Retorikai Lexikon társszerzője vagyok, melynek a jogi címszavait én írtam, az Anyanyelvápolók Szövetségének harminc öt éve tagja vagyok, és a retorikai szakma legjelentősebb képviselőivel igen jó viszonyt ápolok, olyan híres retorikusokkal, mint például Adamikné Jászó Anna, Balázs Géza professzor, Grétsy László tanár úrral is tegeződő viszonyban vagyok.

Tavaly decemberben volt a 20. Országos Kossuth-szónokverseny, melyen rendszeresen ott vagyok. Volt, hogy három tanítványt vittem az országos Kossuth-szónokversenyre. Erről a versenyről azt kell tudni, hogy az egész Kárpát-medence magyarok területéről verbuválódnak a versenyzők, tehát Erdélyből, Kárpátaljáról, a Vajdaságból is. Országosan a szónokversenyek közül tulajdonképpen ez a „number one”. Ennek a versenynek a mintájára megalapítottam a „Miskolc Város Ifjú Szónoka” versenyt, a végzős középiskolások számára, melynek 12 éve a fő irányítója vagyok. Ezt a versenyt miskolci Jogi Kar és Miskolc Város Önkormányzata közösen rendezzi, és ennek a versenynek a győztesét én mindig viszem magammal az Országos Kossuth-szónokversenyre. Ezt meghaladóan az egyetemi szónokversenyeken is rendszeresen ott vagyok, meg az ügyvédjelöltek számára rendezett versenyeken is.

– Tárgyalási jelenetet, ügyvéd-ügyfél, ügyvéd-bíró-ügyész viszonyával kapcsolatban olyan történetre emlékszel-e a gazdag életutadból, ami mulatságos és tanulságos lenne az olvasóink számára?

– Van egy történetem, amire most sem tudok mosolygás nélkül gondolni.

Volt itt a megyei bíróságon egy briliáns szakmai felkészültségű, kiváló bíró, dr. Révay Lajos büntető tanácsvezető bíró, nekem csak Lajos bácsi volt és csak felsőfokban lehet az ő büntetőjogi felkészültségéről beszélni. Lajos bácsi kihirdette az ítéletet, utána leültünk, emlékszem ez egy nyári

meleg péntek délután volt. Lajos bácsi leült és az indokolást egy üres papírról „olvasta”, persze nem olvashatta, csak mondta az indoklást, és a kezében volt egy üres papír. Amikor a lap aljára ért, akkor ténylegesen és formálisan megfordította a papírt és folytatta az ítélet indokolását. Mit tesz Isten, azt történt, hogy a bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta, de Lajos bácsi hosszan indokolta a bizonyos jogi kérdéseket. Szóval, ott ült Lajos bácsi az üres papírba mélyedve és indokolt. A vádlott meg ott ült és nézett kifelé az ablakon. Olyan meleg volt, hogy a hátunkon csorgott a veríték. Lajos bácsi véletlenül fölneézett és látta, hogy a vádlott néz ki az ablakon, erre rászólt, „Hát magát nem érdekli a bíróság ítéletének indoklása?” A vádlott azt mondta, hogy „Bíró úr, nem!”. Erre Lajos bácsi belenézett az üres papírba és rezzenéstelen arccal folytatta az indoklást. Ez olyan volt, hogy ezen csak nevetni lehetett és ezt nem az ő negatív megítélése kapcsán mondom, mert neki tényleg ez volt a stílusa, de a szakmai felkészültsége és emberi nagysága előtt csak fejet hajtani lehet.

– Biztos vagyok benne, hogy aki e cikket olvassa, úgy tekint életutadra, mint egy példára, amely a pozitív életszemléletet sugallja!

Az interjúalany kitüntetései:

- 1995. Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje
- 2006. ezüst emléklakett Miskolci Egyetem ÁJK alapításának 25. évfordulójára
- 2012. Signum Aureum Facultatis, Miskolci Egyetem ÁJK
- 2015. „Bizony Ákos” kitüntető jogi díj Miskolc MJ Város Közgyűlése
- 2016. Pro Facultate Iurisprudentiae, Miskolci Egyetem ÁJK

Tisztelt Kolléganők/Kollégák!

A Végső Ingatlanügynökséget 1990-ben alapító és azóta is vezető Végső Tibor, több mint 30 éves szakmai tapasztalat és tudás ismeretében (ingatlan forgalmi értékbecslés területen) 2021. március 01-től Igazságügyi szakértőként is megkezdte tevékenységét, mind peres, illetve nem peres eljárásokban, ezalatt értendő az előzetes bizonyítással kapcsolatos értékbecslési tevékenység önállóan, vagy más igazságügyi szakértői feladatokkal együtt, mind a bírósági, mind más hatósági eljárásokban kérelmezhető.

Végső Tibor igazságügyi szakértői nyilvántartási száma: 007027

A szakértő telefonon elérhető a +36303307184 telefonszámon, írásban pedig az alábbi e-mail címen: vegso.tibor@vegsoingatlan.hu

Ajánljuk kamaránk tagjai figyelmébe!

Üdvözlettel:

Dr. Cserba Lajos,
elnök
és
Dr. Kálmán Árpád,
főtitkár